

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра економічної теорії**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**Економічна аналітика
051 Економіка**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему «Аналіз впливу бюрократичної системи на економічний розвиток»
здобувачки Рабошук Софії Ярославівни

Науковий керівник: к. е. н., доц. Лопух Ксенія Володимирівна

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д. е. н, професор Кириленко Володимир
Іванович

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра економічної теорії**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ**

**Економічна аналітика
051 Економіка**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи
(гарант) освітньо-професійної
програми

_____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ 20__ р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти Рабошук Софії Ярославівни
денної форми навчання**

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

***на тему* «Аналіз впливу бюрократичної системи на економічний
розвиток» Тему затверджено наказом ректора Університету від «6»**

березня 2023р № 428-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

The World Bank Enterprise Surveys, Worldwide Bureaucracy Indicators, Worldwide Governance Indicators (на основі відкритих даних)

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Поняття бюрократії та її роль у суспільстві
Розділ 2	Оцінювання ефективності впливу бюрократичної системи на економічний розвиток
Розділ 3	Бюрократична система в Україні та її вплив на економічний розвиток
Об'єкт дослідження	розвиток економіки в умовах сучасної бюрократичної системи
Предмет дослідження	вплив бюрократичної системи на економічний розвиток
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи	аналіз взаємозв'язку між бюрократією та економічним зростанням, вплив бюрократичної неефективності на економічний розвиток, аналіз потенційних переваг бюрократії в умовах цифрової трансформації бюрократичних функцій.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
	Проаналізувати основні теоретичні аспекти та визначити характеристики бюрократичної системи. Проаналізувати еволюцію теоретичних поглядів. Визначити загальний вплив бюрократії на суспільне життя та економіку.
У розділі 2	
	Визначити способи та підходи до оцінювання бюрократії. Порівняти бюрократичні системи різних країн та визначити, які фактори сприяють їх ефективності/неефективності. Проаналізувати взаємозв'язок між бюрократичними процедурами, корупцією та іншими негативними явищами, що можуть впливати на економічний розвиток. Дослідити практики цифрової трансформації бюрократичних систем.
У розділі 3	
	Проаналізувати бюрократичну систему України та оцінити її ефективність, вплив на економічний розвиток. Визначити переваги та недоліки української бюрократичної системи, проаналізувати наявні реформи цієї сфери та визначити майбутні напрямки реформування.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

К. В. Лопух

«____» _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

Sofia.R

С. Я. Рабошук

«____» _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 3 розділи, 59 сторінок, 13 рисунків, список використаних джерел з 56 найменувань.

Тема роботи «Аналіз впливу бюрократичної системи на економічний розвиток»

Об'єктом дослідження є розвиток економіки в умовах сучасної бюрократичної системи.

Предметом дослідження є вплив бюрократичної системи на економічний розвиток.

Метою дослідження є аналіз взаємозв'язку між бюрократією та економічним зростанням, вплив бюрократичної неефективності на економічний розвиток, аналіз потенційних переваг бюрократії в умовах цифрової трансформації бюрократичних функцій.

З метою розкриття теми дипломної роботи поставлені наступні завдання:

- розглянути теоретичні підходи до визначення бюрократії;
- визначити вплив бюрократії на різні сфери;
- проаналізувати наявні методи вимірювання бюрократії;
- визначити фактори, які сприяють бюрократичній неефективності та наслідків неефективності для економіки та суспільства;
- оцінити бюрократичні системи різних країн;
- визначити переваги цифрової трансформації бюрократії;
- визначити недоліки та можливі реформи української бюрократичної системи.

Методи дослідження. У першому розділі було застосовано опис, узагальнення та порівняння для визначення теоретичних основ поняття «бюрократії» та загального впливу бюрократичної системи на економічний розвиток. Для визначення еволюції теоретичних уявлень про бюрократію був використаний історичний метод. У другому розділі ми використовували аналіз,

порівняння та синтез для визначення основних характеристик ефективності бюрократії та методів її вимірювання. При висвітленні різних бюрократичних систем ми також застосовували порівняння. У третьому розділі ми використовували аналіз та вимірювання для характеристики бюрократичної системи України.

Теоретико-методичне значення. Досліджено теоретичні аспекти бюрократичної системи виокремлено основні її проблеми та запропоновано шляхи їх подолання, а також визначено підходи та методи для аналізу ефективності бюрократичної системи та її впливу на економічний розвиток.

Результати дослідження можуть бути використані як теоретичний базис для подальшого дослідження бюрократичних систем та впливу їх функціонування на економічний розвиток.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: бюрократія, бюрократична система, державне управління, електронний уряд, ефективність, корупція.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми «Економічна аналітика»
Рабошук Софії Ярославівни

на тему: «Аналіз впливу бюрократичної системи на економічний розвиток»

1. *Актуальність теми.* Вплив бюрократичної системи на економічний розвиток є беззаперечним. В цілому, бюрократія характеризується складністю, надмірною регуляцією та бюрократичними процедурами та може мати значний вплив на економічну активність та підприємницьку діяльність. У своїй роботі здобувачка аналізує, як гальмування інноваційності, обмеження підприємницької активності, втрати продуктивності, недостатня прозорість у діяльності державних органів влади та корупційні ризики впливають на економічне зростання. Рабошук С. аналізує проблемні аспекти бюрократичної системи в Україні та досліджує ефективність її реформування у контексті розвитку вітчизняної економіки, зокрема цифрової трансформації.

2. *Позитивними рисами кваліфікаційної роботи* є ґрунтовний аналіз сутності бюрократії, її характеристик, історії розвитку теоретичних уявлень про бюрократичну систему. У роботі авторка розглянула низку кількісних та якісних показників для оцінки рівня бюрократії. На основі їх аналізу було оцінено ефективність бюрократичної системи на прикладі різних європейських країн. Також було проаналізовано українську бюрократичну систему та її ефективність.

3. *Про наявність самостійних розробок авторки* свідчить ґрунтовний аналіз сучасних особливостей функціонування та розвитку бюрократичної системи України. На основі аналізу низки індексів показано надмірну бюрократизацію, що негативно впливає на забезпечення якості державних послуг, економічний розвиток в цілому.

4. *Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій,* зроблених у роботі, полягає у тому, що здобувачка розкриває проблеми української бюрократичної системи, порівнюючи її вплив на вітчизняну економіку та вплив бюрократії в інших країнах. Наголошує на ключовій проблемі бюрократизації, яку потрібно вирішувати, а саме – корупція та зменшення кількості нормативно-правових актів.

5. В той же кваліфікаційна робота не позбавлена деяких недоліків, зокрема недостатньо глибоко проаналізовані зміни у бюрократичній системі України: ефективність уряду, боротьба з корупцією та вплив на економічний розвиток після 2014 р., пандемії COVID-19, в умовах війни; певною мірою зміщуються акценти з економічної тематики на політичну/політологічну.

6. *Кваліфікаційна бакалаврська робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти з оцінкою «відмінно».*

Науковий керівник
к.е.н., доцентка кафедри економічної теорії

К.В.Лопух

« 18 » травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ БЮРОКРАТІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ.....	6
1.1 Визначення поняття бюрократія та її характеристик.....	6
1.2 Розвиток теоретичних уявлень про бюрократичну систему.....	10
1.3 Роль бюрократії у впровадженні державної економічної політики.	16
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ БЮРОКРАТИЧНОЇ СИСТЕМИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.	20
2.1 Вимірювання впливу бюрократії на економічний розвиток.....	20
2.2 Аналіз ефективності бюрократичної системи (на прикладі країн).	30
2.3 Цифрова трансформація бюрократії як фактор ефективності.	35
РОЗДІЛ 3. БЮРОКРАТИЧНА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.....	43
3.1 Вплив бюрократизації на розвиток української економіки.	43
3.2 Наслідки реформування української бюрократичної системи для економіки.....	48
ВИСНОВКИ.....	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність. Бюрократія є невід’ємною частиною багатьох державних і приватних організацій. Вона визначається складними правилами, процедурами, ієрархічною структурою та іншими аспектами, які регулюють функціонування системи. Аналіз впливу бюрократії на економічний розвиток дозволяє зрозуміти, як ці чинники взаємодіють та впливають на ефективність економічного процесу. Економічний розвиток залежить від швидкості, ефективності та гнучкості державних і бізнес—структур, а бюрократична система може бути як підтримкою, так і перешкодою в цьому процесі. Дослідження впливу бюрократичної системи на економічний розвиток може привести до виявлення проблемних аспектів, що гальмують економіку. Бюрократичні процеси можуть створювати перешкоди для бізнесу, ускладнювати впровадження інновацій, знижувати ефективність та конкурентоспроможність. Розуміння цих проблем дозволяє знайти шляхи для поліпшення та оптимізації бюрократичних процесів. Аналіз результатів дослідження може допомогти розробити різні стратегії поліпшення бюрократичної системи, а також визначити потенційні переваги бюрократичної системи у просуванні стабільності, верховенства права та соціального добробуту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасних дослідженнях низка публікацій присвячена розгляду бюрократії в системі державного управління, зокрема це роботи В. М. Скрипнюка, Р. І. Пашова, А. М. Порайко, А. Рачинського, Д. В. Кісіляк та С. Г. Ковальнової, В. Горбатенка, О. В. Батрименка. Значна частка наукових досліджень стосується еволюції теоретичних поглядів та історичного аспекту становлення бюрократії, це дослідження Н. Грабар, Т. Кагановської, О. Цапко, В. Федосова та Т. Паєнтко, Ю. Тишкун, Н. Рудницької, І. Єрємеєва, В. Колісник. Однією з ключових тем сьогодні є дослідження цифровізації бюрократичних процедур та переваг електронного урядування, цю тему розглядали П. Латковський, С. Серьогін, О. Савченко, В. Боженко та К. Петренко, Д. Кашнян та Л. Сметаніна, М. Бутко, І. Колесніченко, В. Божанова та О. Кононова, О. Горобчук, Ю. Машкаров, М. Мордвинцев та С. Карташов. Проблематику

української бюрократії, її недоліки, висвітлено у публікаціях Р. Фетодова, А. Радей, О. Длугопольського та Ю. Чапрака, О. Забродіна, І. Ревелюк,.

Серед закордонних досліджень на цю тему можна відмітити публікації О. Тіріан та Г. Бртуку, А. Корнелл та К. Кнутсен, і Теорелл, Стівена Ван де Валле, М. Р. Башар та К. М. Разаель з В. Граут, І. Августин, Т. Дж. Беслі, Р. Берджесс, А. Хан, Г. Ксу, Т. Б. Пепінські, Я. Х. Пірskalла, О. Сакс, Крозьє, Гоулднер, Тоффлера, Смелзера, А. Корделла.

Метою дослідження є аналіз взаємозв'язку між бюрократією та економічним зростанням, вплив бюрократичної неефективності на економічний розвиток, аналіз потенційних переваг бюрократії в умовах цифрової трансформації бюрократичних функцій.

З метою розкриття теми дипломної роботи поставлені наступні завдання:

- розглянути теоретичні підходи до визначення бюрократії;
- визначити вплив бюрократії на різні сфери;
- проаналізувати наявні методи вимірювання бюрократії;
- визначити фактори, які сприяють бюрократичній неефективності та наслідки неефективності для економіки та суспільства;
- оцінити бюрократичні системи різних країн;
- визначити переваги цифрової трансформації бюрократії;
- визначення недоліків та можливих реформ української бюрократичної системи.

Об'єктом дослідження є розвиток економіки в умовах сучасної бюрократичної системи.

Предметом дослідження є вплив бюрократичної системи на економічний розвиток.

Методи дослідження. У даній кваліфікаційній роботі було застосовано різноманітні методи дослідження. У першому розділі ми використовували опис, узагальнення та порівняння для визначення теоретичних основ поняття "бюрократії" та загального впливу бюрократичної системи на економічний

розвиток. Для визначення еволюції теоретичних уявлень про бюрократію був використаний історичний метод. У другому розділі ми використовували аналіз, порівняння та синтез для визначення основних характеристик ефективності бюрократії та методів її вимірювання. При висвітленні різних бюрократичних систем ми також застосовували порівняння. У третьому розділі ми використовували аналіз та вимірювання для характеристики бюрократичної системи України.

Кваліфікаційна робота має теоретико—методичне значення. Теоретико—методична значущість полягає у тому, що досліджено теоретичні аспекти бюрократичної системи виокремлено основні її проблеми та запропоновано шляхи їх подолання, а також визначено підходи та методи для аналізу ефективності бюрократичної системи та її впливу на економічний розвиток. Результати дослідження можуть бути використані як теоретичний базис для подальшого дослідження бюрократичних систем та впливу їх функціонування на економічний розвиток.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ БЮРОКРАТІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ

1.1 Визначення поняття бюрократія та її характеристик

Бюрократія — це концепція в соціології та політичній науці, яка стосується способу організації управління, що спирається на ієрархічну структуру влади та набір суворих правил і процедур для управління будь-якою організацією. Метою бюрократії здебільшого виступає забезпечення ефективності, послідовності і справедливості у прийнятті рішень та діяльності.

Вважається, що термін «бюрократія» був введений французьким економістом та філософом Вінсентом де Гурне в 1765, автором відомого терміну «laissez faire».[1] У 1751 році, Вінсент де Гурне став інтендантом торгівлі у Франції. Гурне був обурений рішеннями, що були прийняті раніше міністром фінансів Франції Кольбером, і виступив проти безлічі урядових постанов, які, на його думку, пригнічували бізнес.[2] Кольбер переслідував корумпованих чиновників і реорганізував торгівлю та промисловість відповідно до економічних принципів, відомих як меркантилізм. Щоб запевнити населення, що уряд діятиме справедливо у грошових суперечках, він вимагав, щоб чиновники дотримувалися певних правил і застосовували їх однаково до всіх. Гурне ввів термін «бюрократія» (буквально «уряд за столами»), щоб описати ситуацію, фактично, уряд, яким керують байдужі виконавці правил, які не розуміють і не піклуються про наслідки своїх дій. Таким чином, Вінсент де Гурне практично з моменту створення цього терміну заклав у нього негативне значення. Термін «laissez faire», також введений Гурне, створює образ свободи дій та ефективності, тоді як термін «бюрократія» передбачає рутину, обмежену поведінку та неефективність.

Проте, з розвитком суспільства і появою нових теорій, розуміння та тлумачення бюрократії зазнало змін. Н. Грабар [3], наприклад, узагальнює п'ять етапів розвитку поняття "бюрократії", під час яких жорстка критика бюрократії змінюється більш позитивним, іноді ідеалізованим трактуванням. Важливим

внеском у розвиток цього поняття були праці визначних соціологів та дослідників, таких як Вебер, Мертон, Мізес, Міхельс, Крозьє, Гоулднер, Тоффлер та Смелзер. Макс Вебер, німецький соціолог, розглядав бюрократію як тип соціальної організації, заснований на формальних правилах, ієрархії та безособовості, де процеси управління регулюються раціональністю та об'єктивністю.[4] У ХХ столітті інші соціологи та науковці розробили свої підходи до тлумачення бюрократії. Наприклад, Роберт Мертон розглядає наслідки бюрократичних систем, де формальні правила можуть призводити до нездатності адаптуватися до нових ситуацій та впливати на ефективність організацій, адже суворе дотримання правил викликає боязкість, консерватизм. Мішель Крозьє в своїй праці "Феномен бюрократії" визначає бюрократію як спосіб здійснення діяльності в специфічно організованих установах, де службовці відіграють важливу роль, він розглядає бюрократію як тип державної організації.[5] З кінця ХХ століття бюрократія здебільшого піддається критиці через свою неефективність повільне прийняття рішень і рутину.

Бюрократія сьогодні є важливою складовою багатьох компаній, адже великі корпорації часто мають чітку ієрархічну структуру та процедури, які регулюють прийняття рішень та виконання завдань. У соціологічному аспекті, бюрократію розглядають як раціональний інструмент для виконання команд обраних керівників, у цій перспективі це організаційний апарат для виконання завдань, який слід оцінювати на основі його в досягненні заздалегідь визначених цілей. Бюрократична структура визначає, які повноваження та ресурси повинні та можуть використовуватися, як, коли, де та ким.

У нашому житті поняття «бюрократія» активно використовується, оскільки здебільшого виступає як ярлик для всього державного управління. У цьому значенні бюрократія виступає формою управління, де влада зосереджена в руках професійних адміністраторів (чиновників), що є висококваліфікованими спеціалістами, які зазвичай обслуговують державні структури та установи. Бюрократичні установи не лише забезпечують механізми координації діяльності в державному секторі, але також служать для забезпечення дотримання

демократичних цінностей рівності та неупередженості. Основна мета бюрократичної системи — це забезпечення стабільності та законності в управлінні державою та інших організаціях, а також забезпечення дотримання прав та свобод громадян. Слово «бюрократія» сьогодні стало означати як організацію (чи систему бюро), яка обслуговує державу, так і посадових осіб, які працюють у цьому апараті.

Державне управління в багатьох юрисдикціях є прикладом бюрократії, але так само прикладом може бути будь-яка централізована ієрархічна структура установи, наприклад, лікарні, навчальних закладів, комерційних фірм, професійних товариств, соціальних організацій тощо.

Державні службовці є бюрократами, частиною бюрократичної структури, оскільки це працівники, які займаються різноманітними адміністративними та організаційними питаннями, пов'язаними з діяльністю державних установ, та забезпечують їх ефективне функціонування. Вони відповідають за організацію та документування роботи, забезпечення виконання процедур та правил, координацію роботи з іншими відділами та установами. У англійській мові є два терміни, які перекладаються як «державна служба» — *civil service* та *public service*. *Civil service* — звична для нашого розуміння державна служба, де працівники є бюрократами, висококваліфікованими особами, які досягли своїх посад за заслуги, та які діють в інтересах широкої громадськості. Вони виконують здебільшого адміністративні функції, такі як видача ліцензій, дозволів, надання державних послуг, на зразок отримання паспорта чи дозволу на певну діяльність. Тоді як *public service* — ширший термін, який охоплює як *civil service*, так і інші галузі суспільної діяльності, що мають на меті задоволення потреб громадян, сюди можуть відноситися сфери освіти, захисту здоров'я, поліції та інші. Обидва поняття пов'язані з політикою уряду та виконують свою роботу в інтересах населення, а також самої держави, працівники фінансуються та наймаються державою, мають схожі функції, проте бюрократами можна вважати лише працівників, що відносяться до *civil service*, у цій роботі державна служба вживатиметься саме в цьому контексті.

Бюрократію можна класифікувати на різні типи на основі різних критеріїв, включаючи такі:

Залежно від типу організації:

- Державна бюрократія: організації, які належать, фінансуються та управляються урядом. Приклади включають державні установи та відомства.
- Приватна бюрократія: організації, якими володіють, фінансують та керують приватні особи чи організації. Приклади включають корпорації, підприємства та некомерційні організації.
- Міжнародна бюрократія: організації, які діють поза національними кордонами та часто створюються для вирішення глобальних проблем.

За рівнем повноважень:

- Бюрократія вищого рівня: це чиновники високого рівня, які відповідають за прийняття важливих рішень і встановлення політики для організації.
- Бюрократія середнього рівня: це менеджери та керівники, які контролюють повсякденну роботу та забезпечують ефективне впровадження політики.
- Бюрократія нижчого рівня: це канцелярський і допоміжний персонал, який виконує рутинні завдання, такі як ведення файлів, введення даних і ведення записів.

За ступенем спеціалізації:

- Функціональна бюрократія: це організації, в яких співробітники об'єднані в групи на основі їхніх конкретних посадових функцій, таких як фінанси, кадри або маркетинг.
- Бюрократія підрозділів: це організації, де співробітники групуються на основі продуктів або послуг, які вони надають.

За ступенем формальності:

- Формальна бюрократія: це організації зі суворими правилами, положеннями та процедурами, яких повинні дотримуватися працівники. Приклади включають державні установи та військові організації.

- Неформальна бюрократія: це організації з більш м'якими правилами та процедурами, які дозволяють більше творчості та гнучкості. Приклади включають стартапи та малі підприємства.

Бюрократія здебільшого характеризується наступними ознаками:

1. Ієрархічна організація: бюрократія складається з різних рівнів управління, кожен з яких має визначені функції та повноваження. На кожному рівні існує чіткий розподіл обов'язків та відповідальності.
2. Спеціалізація: робота в бюрократії розподіляється між спеціалізованими службами та відділами, кожен з яких відповідає за свою певну сферу діяльності.
3. Чітке регулювання процесів: в бюрократичній системі всі процеси та процедури регулюються чіткими правилами та нормами, які забезпечують стабільність та прогнозованість роботи.
4. Принципи відбору та працевлаштування: в бюрократії відбір та працевлаштування ґрунтується на кваліфікації та досвіді, а не на особистих зв'язках чи побажаннях.
5. Спрощення процесів: в бюрократичній системі дії спрощуються до стандартизованих процедур, що забезпечує їхню швидкість та ефективність.
6. У бюрократичній системі акцент зроблений на забезпеченні стабільності, прогнозованості та ефективності роботи.

1.2 Розвиток теоретичних уявлень про бюрократичну систему

Бюрократія зазнала різних модифікацій у своїх формах у результаті розвитку соціальних структур, державних систем і культурних контекстів. Найбільших змін

вона зазнала зі зростанням своєї ролі у XIX столітті у зв'язку з індустріалізацією та активним розвитком суспільства

Німецький філософ Г. Гегель (1770—1831), розглядаючи сутність та функції державного апарату, один із перших розглядав поняття «бюрократії», ще у XVIII столітті. Гегель вважав, що держава повинна бути організована як раціональна ієрархія, з законами та обов'язками, що передбачають точне дотримання законів та правил, таким чином прописуючи ознаки бюрократії, ще до появи такого поняття. Він вважав, що це забезпечує стабільність та безпеку в суспільстві. Гегель називав бюрократію універсальним класом, функціями якого є відстоювання інтересів суспільства. При цьому він вважав, що чиновники мають відмовитися від суб'єктивних цілей, працюючи на користь держави.[7] Гегель вважав бюрократію поєднуючою ланкою між державою та суспільством. Однак, він також попереджав про можливість зловживання владою та неправильного використання державної влади. Гегель стверджував, що більшість людей не можуть бути надійними, і тому, управління потребує системи перевірок.

Джон Стюарт Мілль (1806-1873) називав бюрократію формою правління, протиставляючи її представницькій демократії. Він вважав, що бюрократія має певні переваги, головне — накопичення досвіду в тих, хто справді веде справи. Мілль писав, що в кінцевому підсумку бюрократія пригнічує розум. Він вважав, що держава повинна мати обмежену роль у різних аспектах життя суспільства, інакше вона може стати нав'язливою та обтяжливою для громадян. Він побоювався, що бюрократія може стати занадто потужною та непроникною, що порушує індивідуальні свободи та обмежує розвиток особистості.[8]

На початку XX століття, німецький соціолог Роберт Міхельс (1876-1936) розглядав бюрократію як причину елітарності суспільства. Його закон «залізної олігархії» стверджує, що всі складні організації, незалежно від того, наскільки вони демократичні на момент створення, з часом перетворюються на олігархії. Великі організації, на його думку, в суспільстві завжди матимуть раціонально-бюрократичну структуру (тобто систему процедурних формальностей, ієрархічні повноваження). Це твердження ґрунтується на передумові того, що існує постійно

зростаюча потреба в адміністративній ефективності, що вимагає складного ієрархічного розподілу праці. Міхельс стверджував, що якщо виникає бюрократія, то влада зростає, адже бюрократична структура автоматично концентрує владу в руках професійного керівництва, надаючи їм монополію на вміння, знання та ресурси. А як тільки влада сконцентрована, керівництво завжди діятиме, щоб зберегти свою владу, навіть якщо це означає суперечити інтересам членства, і використовуватиме недемократичні засоби, щоб придушити будь-яку внутрішню опозицію.[6]

Ще один вчений, що розглядав бюрократію у першій половині ХХ століття – австрійський економіст Людвіг фон Мізес (1881 — 1973). У своїй книзі «Бюрократія», опублікованій у 1944 році, Мізес стверджував, що бюрократія за своєю суттю є неефективною та нездатною досягти поставлених цілей. За Мізесом, бюрократія визначається бажанням збільшити власну владу та вплив, а не забезпечити суспільні інтереси. Він вважав, що бюрократія фундаментально суперечить принципам індивідуальної свободи та економічного розвитку. Мізес стверджував, що зростання держави приводить до природного збільшення бюрократії. У міру того, як уряди все більше залучаються до регулювання економіки та надання соціальних послуг, зростає кількість бюрократів, які потрібні для реалізації цієї політики. Це призводить до збільшення влади уряду та відповідного скорочення індивідуальної свободи. Мізес стверджує, що негативні сторони бюрократії не є наслідком поганої політики чи корупції, як це прийнято вважати в суспільстві. Натомість ці проблеми є складовою бюрократичних структур.[9]

Окрім того, сьогодні можна виділити 4 загальні концепції бюрократії [10], що найбільш повно трактують її, серед них класична (веберівська), східна (імперська), марксистська та сучасна (реалістична).

Східна модель бюрократії (або ж як її ще називають китайська чи імперська) відрізняється високою ієрархічною та централізованою структурою, де правитель або імператор має повний контроль і розглядається як батько, відповідальний за добробут своїх послідовників. Така система ґрунтується на релігійних та

культурних особливостях Китаю, що наголошує на цінності лояльності, порядку та поваги до влади. Згідно з китайською моделлю, кандидати на державні посади повинні були пройти суворий процес іспиту. Концепція вибору бюрократів за заслугами, а не за походженням з'явилася на початку китайської історії, але використання письмових іспитів як інструменту відбору всерйоз почалося під час династії Суй (581-618) [11]. Незалежно від їхнього соціального становища чи сімейної історії, процедура іспиту гарантувала, що лише найбільш досвідчені та кваліфіковані особи ставали бюрократами. Ці чиновники повинні були бути чесними та безкорисливими, чесно та старанно служити імператору та народу. Незважаючи на те, що модель китайської бюрократії дуже успішно підтримувала стабільність і порядок, її також критикували за її жорсткість і брак креативності. Така бюрократична структура ставала все більш застарілою та неефективною, оскільки китайська економіка та культура почали трансформуватися в 19-му та 20-му століттях. Але в сучасних азійських спільнотах, де продовжують панувати ідеали ієрархії, лояльності та відповідальності, все ще є залишки китайської бюрократії.

Марксистська концепція бюрократії заснована здебільшого на критиці бюрократії. Карл Маркс (1818-1883) вважав, що бюрократія є продуктом капіталістичного способу виробництва та проявом відчуження працівників від процесу прийняття рішень. За Марксом, бюрократія представляє інтереси правлячого класу і збільшує нерівність капіталістичної системи. Марксова критика бюрократії виходить з його критики капіталізму. Він стверджував, що капіталістична система за своєю суттю є експлуаторською, а бюрократія виступає як інструмент, який використовується правлячим класом для контролю та підпорядкування експлуатованого класу.[12] Маркс бачив бюрократію як перешкоду для продуктивного розвитку, оскільки вона створює неефективність і заважає працівникам мати право голосу в процесі прийняття рішень.

Класична концепція бюрократії здебільшого заснована на поглядах німецького вченого Макса Вебера (1864-1920), який вперше офіційно досліджував бюрократію. Макс Вебер вніс значний вклад у розвиток теорії бюрократії,

вважаючи її найбільш ефективним та раціональним способом організації людської діяльності. Вебер бачив бюрократизацію як ключ до раціональної та правової влади, необхідної для успішного функціонування сучасного світу. Вебер вважав, що бюрократія може бути ефективною системою управління, яка забезпечує стабільність та послідовність дій. Він описував ідеальну бюрократію як систему, де влада належить компетентним адміністраторам, а керівні посади займають люди з професійною кваліфікацією. Така структура дозволяє забезпечувати ефективність та стабільність у діяльності організацій та держав. З іншого боку, Вебер також відзначав можливість бюрократії перерости у загрозу індивідуальній свободі людей та створити безособову систему контролю на основі правил. Такий підхід може призвести до зменшення ролі людського фактору та ініціативності. Основні характеристики ідеальної бюрократії, які він описував, такі як безособовість, ієрархія, визначені обов'язки та професійна кваліфікація, є відомі й досі використовуються в управлінні різних організацій та установ.[13]

Реалістична концепція здебільшого сформована на основі веберівських поглядів з урахуванням гнучкості та демократизації, по суті, це певна суміш різних підходів та методик, що застосовуються індивідуально, проте саме ця концепція є панівною у сучасному суспільстві. Бюрократія залишається домінуючою системою організації в багатьох країнах, як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Сучасна концепція бюрократії визнає важливість ефективного управління, але також наголошує на необхідності підзвітності, прозорості та представництва. Успіх бюрократичних організацій часто вимірюється їхньою здатністю надавати послуги громадянам і задовольняти потреби суспільства в цілому, водночас збалансовуючи інтереси різних зацікавлених сторін. Хоча існує критика бюрократії, реалістична концепція визнає, що бюрократія може відігравати важливу роль у сприянні соціальному та економічному розвитку, а також у підтримці політичної стабільності та порядку.

Також варто виділити низку досліджень другої половини ХХ століття. Зокрема, цікавою є концепція поведінки бюрократа, що розглядав Вільям Нісканен (1933-2011). Відповідно до моделі Нісканена, бюрократи прагнуть максимізувати

свої бюджети та розширити свої організації, щоб збільшити власну владу та вплив. У цій моделі бюрократи розглядаються як раціональні суб'єкти, які діють у власних інтересах, а не в інтересах суспільства. Вони прагнуть зберегти свою владу та вплив, розширюючи свої організації та бюджети, навіть якщо це не в найкращих інтересах суспільства. Модель Нісканена припускає, що бюрократична неефективність є результатом саме цих стимулів.[14]

Елвін Гоулднер (1920—1980) був соціологом, відомим своїм критичним аналізом бюрократії та організаційної теорії, на відміну від багатьох інших, він досліджував бюрократію на «промисловому рівні». Його особливо цікавив вплив бюрократичних структур на суспільство та індивідів. Гоулднер стверджував, що бюрократія має тенденцію концентрувати владу та повноваження в руках кількох осіб, що призводить до ієрархічної та часто невідчутної системи. У своїй книзі «The Future of Intellectuals and the Rise of the New Class» Гоулднер досліджував роль інтелектуалів у бюрократії, виділяючи їх в клас «експертів» та стверджував, що вони мають монополію на знання.[15]

Алвін Тоффлер (1928-2016) в своїй книзі «Future Shock» досліджував вплив технологічних прогресів та швидко мінливого світу на організаційні структури, зокрема на бюрократію. Він стверджував, що традиційні ієрархічні структури можуть зазнати труднощів у впровадженні швидких змін, спричинених технологічним прогресом. За Тоффлером, урядова бюрократія може бути кроком назад у спрямуванні цих змін на благо всіх. Хоча уряд може намагатися мінімізувати вплив цих змін, як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях, він може мати обмежену здатність до ефективної адаптації до швидких змін. Тоффлер пропонував адхократію як альтернативу бюрократії. Він описував адхократію як гнучку та адаптивну організаційну модель, яка контрастує з бюрократією. У адхократії рішення приймаються децентралізовано, а спеціалізовані мультидисциплінарні команди формуються для виконання конкретних функцій або проектів. [16]

Мішель Крозьє (1922—2013) відомий своїми роботами про організації, владу та бюрократію. Крозьє досліджував динаміку та функціонування бюрократії як у державних, так і в приватних організаціях. Головний аргумент Крозьє полягав

у тому, що бюрократія не є чисто раціональною та ефективною організацією, а перебуває під впливом індивідуальної та групової поведінки, боротьби за владу та неформальних мереж. Він підкреслив важливість розуміння неформальних структур і відносин всередині бюрократії, оскільки вони часто формують процеси прийняття рішень і результати. За словами Крозьє, бюрократія, як правило, створює власні внутрішні правила та процедури, що може призвести до неефективності та опору змінам. Він підкреслив роль особистих інтересів, динаміки влади та узгодження індивідуальних і групових цілей у бюрократичних системах, а також розглядав асиметричність інформації та її вплив на діяльність бюрократії.[5]

Останні дослідження в галузі бюрократії привнесли нові уявлення та підходи до розуміння цього явища. Напрямки досліджень включають розвиток гнучких форм бюрократії, що дозволяють більш ефективно реагувати на змінні умови та потреби сучасного суспільства. Електронна бюрократія стає предметом уваги, зокрема її вплив на бюрократичні процеси та використання електронних систем. Перегляд ролі бюрократії в управлінні також набуває значення, враховуючи баланс між централізацією та децентралізацією та посилення ролі самоорганізації та автономії.

1.3 Роль бюрократії у впровадженні державної економічної політики

Сучасне суспільство покладається на ефективне функціонування уряду для забезпечення суспільних благ, підвищення якості життя та стимулювання економічного зростання. Чим більше зростає суспільство і зростає потреба в державних послугах, тим складнішим стає бюрократичне управління. Бюрократія — це життєво важлива складова сучасного суспільства, і її роль полягає в тому, щоб уряд та інші організації були ефективними та підзвітними громадськості. Бюрократія відповідає за впровадження державної політики, вона відіграє вирішальну роль у забезпеченні безперебійної роботи уряду та надання послуг населенню. Бюрократам доручено розробляти та впроваджувати адміністративні процедури, щоб забезпечити ефективне та результативне виконання урядових рішень.

Однією з головних функцій бюрократії є забезпечення того, щоб уряд діяв у рамках законодавства та правил, встановлених законодавчою владою. Бюрократи несуть відповідальність за моніторинг і виконання законів і правил, спрямованих на сприяння громадській безпеці, добробуту та економічному процвітання, щоб переконатися, що вони дотримуються державними установами та приватними особами. Це передбачає виконання широкого кола повсякденних завдань, які мають вирішальне значення для функціонування уряду та інших організацій. Вони також відповідають за тлумачення закону та консультування урядовців щодо того, як його дотримуватися.

Бюрократи відповідають за надання доступу громадянам до основних державних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та програм соціального забезпечення. Вони працюють над тим, щоб ці послуги надавалися ефективно, а також відповідали потребам суспільства. Бюрократи також відповідають за моніторинг та оцінку цих послуг, щоб гарантувати, що вони досягають запланованих результатів.

Одним із основних обов'язків бюрократів є видача дозволів і ліцензій на різні види діяльності. Вони гарантують, що всі заявники відповідають необхідним вимогам, а дозволи видаються своєчасно та ефективно. Вони також контролюють дотримання умов дозволів і вживають коригувальних заходів, якщо це необхідно.

Крім того, бюрократія також відіграє важливу роль у забезпеченні прозорості та підзвітності діяльності уряду. Бюрократи несуть відповідальність за ведення точного обліку діяльності та витрат уряду, забезпечуючи притягнення урядовців до відповідальності за свої дії.

Як занадто велика, так і недостатня бюрократія може завдати шкоди суспільству різними способами, призводячи до інституційних деформацій, які можуть підірвати соціальний добробут та економічний розвиток.

З одного боку, надмірна бюрократія може призвести до повільного прийняття рішень і недостатньо швидкої і гнучкої реакції в нестандартних ситуаціях. Це може ускладнити громадянам доступ до державних послуг, підприємствам — ефективну роботу, а уряду — швидке реагування на надзвичайні

ситуації чи кризи. Надмірна бюрократія може пригнічувати інноваційні процеси, створюючи надто багато бюрократичних перешкод і правил для компаній і окремих осіб. Це може перешкодити розвитку нових ідей, продуктів і послуг. Крім того, надмірна бюрократія може призвести до високих адміністративних витрат, що пов'язані з утриманням великого бюрократичного апарату. Це включає витрати на наймання та навчання персоналу, забезпечення інфраструктури та ресурсів, а також виконання правил. Ці витрати можуть навантажити державний бюджет та зменшити ресурси, доступні для інших важливих сфер. Ще одним недоліком надмірної бюрократії є зниження продуктивності. Коли правил і положень забагато, працівники можуть витратити більше часу на їх дотримання замість того, щоб виконувати свої фактичні службові обов'язки. Це може уповільнити процеси та знизити загальну ефективність, що призведе до зниження рівня продуктивності.

З іншого боку, недостатня бюрократія також може бути шкідливою для суспільства, призводячи до відсутності регулювання, підзвітності та надання державних послуг. Бюрократія відіграє важливу роль у регулюванні та нагляді за діяльністю уряду, забезпечуючи ефективне та результативне використання державних ресурсів, а також притягнення урядовців до відповідальності за свої дії. Коли державні інституції слабкі або відсутні, існує вищий ризик того, що державні службовці будуть брати участь у корупційних діях, таких як розкрадання, хабарництво. За відсутності ефективних механізмів нагляду чиновники, швидше за все, використовуватимуть свої владні позиції для особистої вигоди, а не для суспільного блага. Це може призвести до значних економічних деформацій, оскільки державні ресурси знаходяться в руках невеликої привілейованої групи. Корупція може підірвати довіру суспільства до уряду, ускладнюючи впровадження реформ або вирішення нагальних соціальних проблем, таких як бідність, нерівність. Крім того, слабкі державні інститути також можуть сприяти соціальній нестабільності, оскільки громадяни можуть втратити довіру до здатності уряду надавати державні послуги та захищати їхні права.

В цілому, розгляд теоретичних аспектів бюрократії та її ролі у суспільстві дозволяє краще розуміти бюрократію як систему організації та управління, яка

характеризується формалізованою структурою, ієрархією та розподілом повноважень, що має свої властивості, такі як правила, процедури, регламенти. Теоретичні уявлення про бюрократичну систему розвивалися з часом, починаючи з Макса Вебера, який розглядав бюрократію як раціональну форму організації управління. Інші теоретики досліджували позитивні та негативні аспекти бюрократії, висуваючи концепції, що акцентуються на ефективності, контролі процесів та інших аспектах. Роль бюрократії у впровадженні державної економічної політики не може бути недооцінена. Бюрократичні структури забезпечують виконання законодавчих норм, реалізацію програм та проектів, а також здійснюють контроль та координацію діяльності різних секторів економіки. Вирішення проблем бюрократії вимагає балансу між ефективністю та гнучкістю, а також удосконалення механізмів контролю та забезпечення відповідальності.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ БЮРОКРАТИЧНОЇ СИСТЕМИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

2.1 Вимірювання впливу бюрократії на економічний розвиток

Бюрократія — це складне та багатогранне явище, яке включає різні аспекти організаційної поведінки, соціальних норм та політичних процесів. Оцінка ролі бюрократії у суспільстві та її впливу на економічний розвиток є важливим завданням, але вимірювання бюрократії є складним через відсутність стандартизованих показників, які можна використовувати для оцінки її впливу. Однак, дослідження різних аспектів бюрократії може дати змогу зрозуміти її роль у формуванні та розвитку суспільства, а також виявити можливі проблеми, які можуть виникати в її функціонуванні.

Рівень бюрократії можна оцінити за допомогою різноманітних кількісних і якісних показників, що оцінюють її певні аспекти, результати функціонування. Зокрема рівень бюрократії можна оцінити через показники:

- кількості існуючих нормативно-правових актів, кількості ліцензій чи дозволів, які необхідно отримати для ведення діяльності, кількості документів, які потрібно заповнити для виконання окремої процедури;
- чисельності державних службовців, кількості установ та організацій;
- витрат держави на адміністрування;
- часу, що потрібен на виконання певної бюрократичної операції, на отримання ліцензій чи часу на дотримання нормативно-правових актів для держслужбовців;
- рівня сприйняття корупції, адже якщо індекс сприйняття корупції високий, це може свідчити про те, що в країні відсутня ефективна система контролю і нагляду за діяльністю державних службовців, яка може бути

пов'язана зі зростанням рівня бюрократії та адміністративного тягаря для громадян та бізнесу;

- якості регуляторних вимог та ефективності діяльності регулюючих органів;
- ефективності уряду, що оцінює здатність уряду до ефективного виконання завдань, пов'язаних з управлінням.

Сьогодні існує кілька індикаторів, опитувань, як здатні охарактеризувати бюрократичну систему за певними її ознаками.

Індикатори світової бюрократії (WWBI, Worldwide Bureaucracy Indicators) — це набір даних про зайнятість і заробітну плату в державному секторі, розроблений Bureaucracy Lab від Світового банку. Його мета полягає в тому, щоб надати дослідникам, практикам розвитку та політикам краще розуміння спроможності держави, ролі державного сектору на ринку праці та фіскальних наслідків фонду оплати праці в державному секторі. WWBI включає 302 індикатори, які оцінюються на основі мікроданих, отриманих з обстежень робочої сили та добробуту домогосподарств і доповнених адміністративними даними для 202 економік.[17] WWBI надає детальні показники в таких категоріях: демографічні показники робочої сили приватного та державного секторів; надбавки до заробітної плати в державному секторі; відносні заробітні плати, гендерні розриви в оплаті праці та фонд оплати праці державного сектору. Разом вони дають важливу картину навичок і стимулів бюрократів.

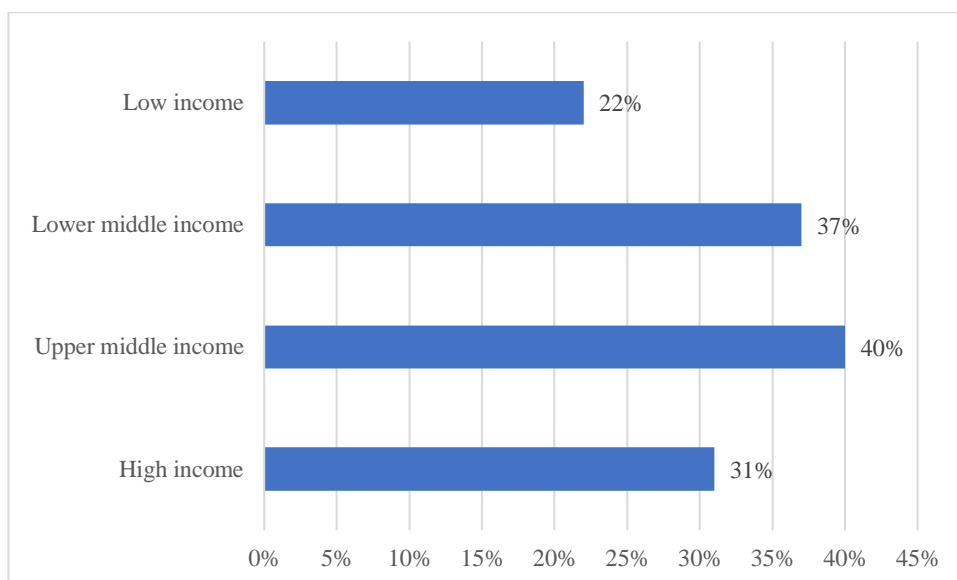

Рисунок 2.1. Відсоток державних службовців серед працівників державного сектору за країнами з різним рівнем доходу за 2020 рік. [18]

З наданих даних видно, що найбільший відсоток працівників державного управління у державному секторі спостерігається в країнах з верхнім середнім доходом (40%), а найменший — у країнах з низьким доходом (22%). Середній відсоток державних службовців у державному секторі для всіх країн — 35%. Державні службовці грають важливу роль у підтриманні ефективності та стабільності державної структури. Вони забезпечують виконання законів та політик, розробляють та реалізують програми та проекти, відповідають за функціонування різних державних органів та служб. Однак, якщо кількість державних службовців перевищує певний рівень, це може призвести до зниження ефективності та збільшення бюрократії. У країнах з високим рівнем доходу спостерігається тенденція до зменшення кількості державних службовців, оскільки вони ставлять більшу ставку на ефективність та продуктивність. Замість того, щоб збільшувати кількість службовців, вони шукають шляхи для забезпечення ефективнішої організації та оптимізації процесів.

Опитування підприємств Світового банку (WBES, The World Bank Group Enterprise Surveys) — це опитування на рівні фірм репрезентативної вибірки приватного сектора економіки. Опитування охоплюють широкий спектр питань бізнес-середовища, включаючи доступ до фінансів, корупцію, інфраструктуру,

конкуренцію та показники ефективності. На сьогодні за глобальною методологією проведено понад 191 000 інтерв'ю у 154 країнах.[19] Зазвичай у великих економіках проводиться 1200-1800 інтерв'ю, у країнах середнього розміру — 360, а в менших економіках — 150.

WBES задає компаніям низку запитань, що дають змогу оцінити рівень бюрократії, ставлення бізнесу до бюрократії в країні та зробити порівняльний аналіз рівня регуляторної завантаженості в різних країнах. Ці дані можуть бути корисними для урядів та інвесторів, які прагнуть зрозуміти бізнес-середовище у різних країнах та знайти шляхи для його покращення. Вони включають:

- Скільки часу фірми витрачають на роботу з урядовими постановами?
- Скільки грошей фірми витрачають на дотримання нормативних вимог?
- Як часто компаніям доводиться давати хабарі державним службовцям, щоб виконати завдання?
- Наскільки легко компаніям отримати ліцензії та дозволи?
- Наскільки ефективними є митні та торгові процедури?

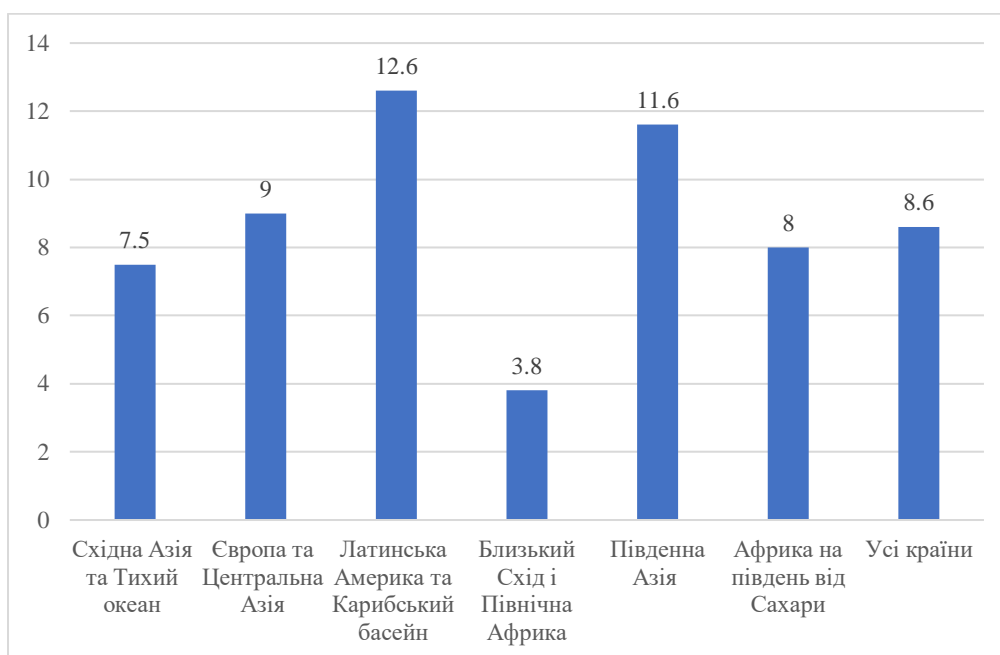

Рисунок 2.2. Час, витрачений вищим керівництвом на виконання вимог державного регулювання у відсотках за групами країн станом на 2022 рік. [20]

Найвищий час, витрачений на виконання вимог державного регулювання, зафіксований в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну (такі країни як Бразилія, Мексика, Колумбія, Аргентина) — 12,6%, що може свідчити про високий рівень бюрократії в цьому регіоні. У країнах Європи та Центральної Азії середній час, витрачений на виконання вимог державного регулювання, становить 9%, що лише трохи перевищує середній відсоток за усіма країнами (8,6%). Регіон Близького Сходу та Північної Африки має найнижчий час, витрачений на виконання вимог державного регулювання (3,8%), що може свідчити про менший рівень бюрократії в цьому регіоні.

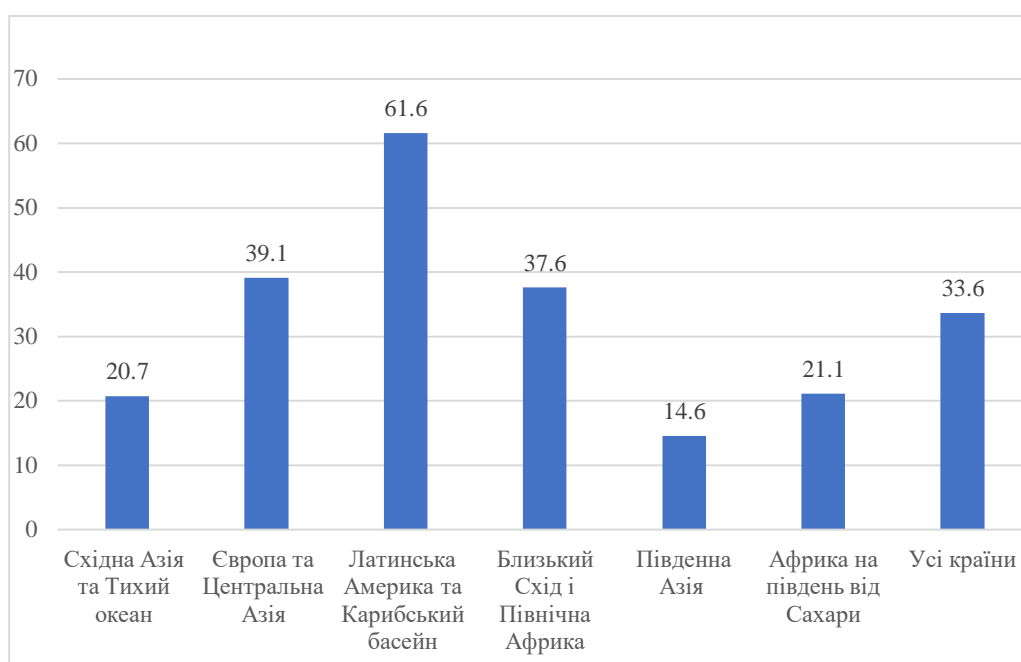

Рисунок 2.3. Середня кількість днів для отримання ліцензії на операційну діяльність за групами країн станом на 2022 рік. [21]

Знову ж таки, ми спостерігаємо таку ж тенденцію, найбільші показники мають країни Латинської Америки та Карибського басейну, слідом за ними йдуть країни Європи та Центральної Азії, це свідчить про високий рівень бюрократії в цих країнах.

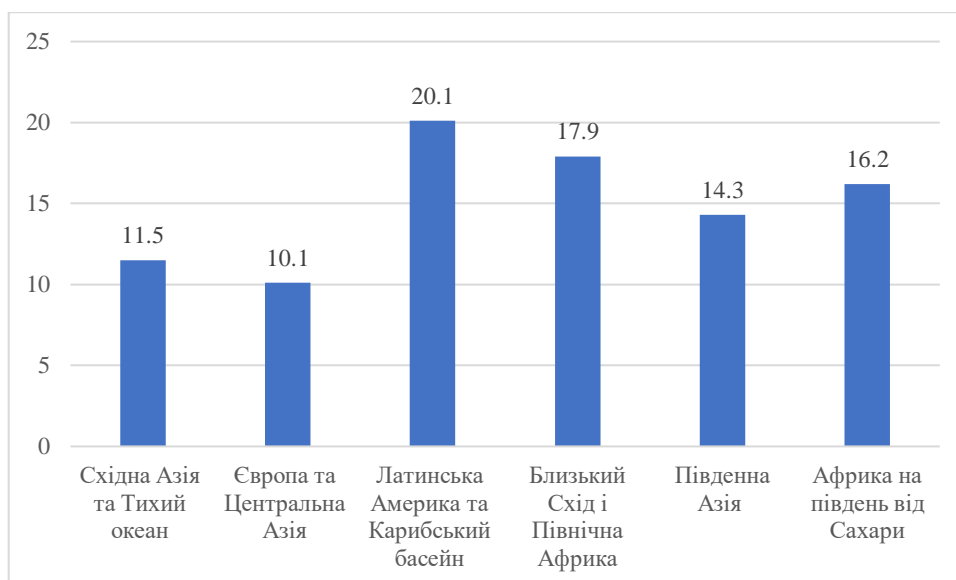

Рисунок 2.4. Відсоток фірм, які вважають ліцензування бізнесу та дозволи основною перешкодою за групами країн станом на 2022 рік. [21]

Ці дані вказують на те, що у країнах Латинської Америки та Карибського басейну більшість фірм вважають ліцензування бізнесу та дозволи основною перешкодою для розвитку бізнесу, оскільки відсоток складає 20,1%. У країнах Близького Сходу та Північної Африки цей показник є значно меншим — 17,9%. У країнах Азії, Європи та всього світу цей показник також є меншим — 11,5%, 10,1% та 14% відповідно. Це може бути пов'язано зі складністю процедур ліцензування та отримання дозволів у країнах Латинської Америки та Карибського басейну, що створює перешкоди для підприємництва та зменшує економічний розвиток регіону.

Всесвітні показники управління (WGI, Worldwide Governance Indicators) — це набір дослідницьких даних, що узагальнює погляди на якість управління, надані великою кількістю респондентів опитувань підприємств, громадян і експертів у промислово розвинених країнах і країнах, що розвиваються. Ці дані зібрані з ряду дослідницьких інститутів, аналітичних центрів, неурядових організацій, міжнародних організацій і фірм приватного сектора. Набір даних про показники управління Світового банку ранжує країни за шістьма критеріями: голос і підзвітність, політична стабільність, ефективність уряду, якість регулювання, верховенство права та контроль за корупцією. Три з них, здатні надати інформацію, яка б характеризувала б рівень бюрократії в країні.

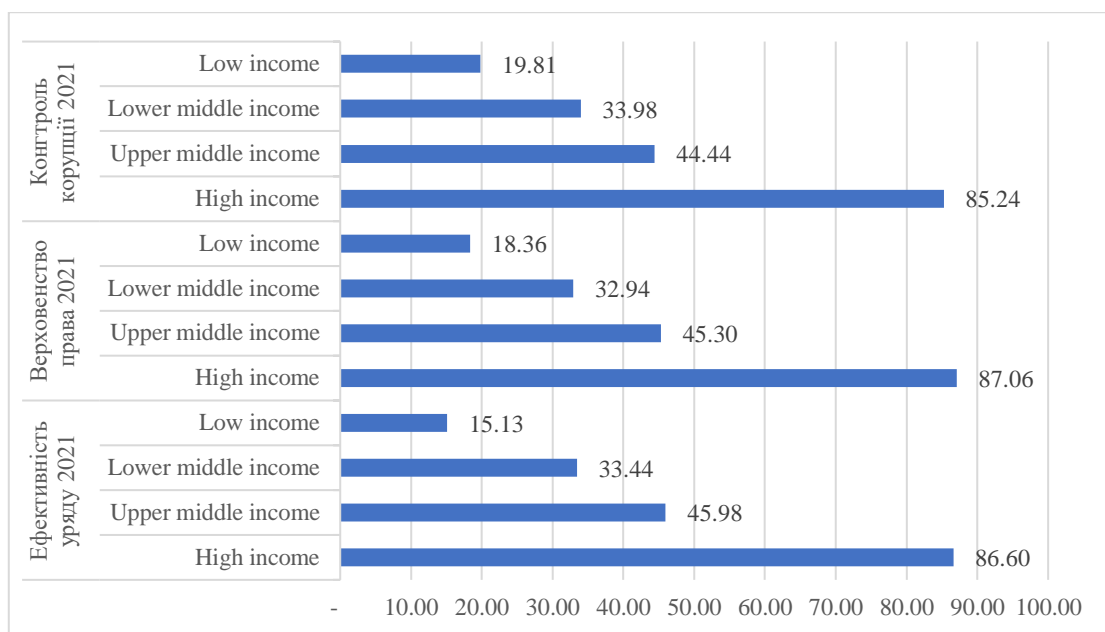

Рисунок 2.4. Середній процентильний ранг групи країн за країнами з різним рівнем доходу за кожним індикатором уряду: Ефективність уряду, Верховенство права та Контроль корупції у 2021 році. [22]

З рисунку видно, що кращі показники мають країни з високим рівнем доходу. За кожним індикатором ми бачимо зростання кожного показника відносно зростання рівня доходу країн.

Найбільш корисним є індикатор ефективності уряду, адже він дає змогу найбільш напряду оцінити рівень бюрократії. Індикатор ефективності уряду базується на 17 різних джерелах даних [23], зокрема: Economist Intelligence Unit, World Economic Forum, Political Risk Services, Asian and African Development Bank та Institute for Management Development. Він охоплює широкий спектр пов'язаних понять, які оцінюють бюрократичну тяганину, стабільність уряду, досвід бюрократів, послідовність політики, здатність створити базову інфраструктуру, бюрократичні затримки, якість державного управління, адміністративні та технічні навички державної служби країни, рівень плинності кадрів на вищих посадах уряду та багато іншого. Через велику кількість врахованих чинників, цей індикатор дає нам досить загальне враження про функціонування бюрократії в країні. Аналізуючи рисунок 2.4 ми бачимо, що 86,6% країн мають гірші показники ефективності уряду, ніж країни з високим доходом, в той час як лише 15,13% країн мають показники

гірші, ніж у країн з низьким рівнем доходу. Це свідчить, що якість та ефективність уряду у країн з високим рівнем доходу значно вища.

Індикатор Верховенства права може охарактеризувати рівень бюрократії, оскільки включає в себе підпоказники, що відображають рівень ефективності правової системи та її незалежності від державних структур, що має безпосередній вплив на роботу бюрократичного апарату. З рисунку 2.4 ми бачимо, що 87,06% країн мають гірші показники цього індикатора, ніж країни з високим доходом, в той час як лише 18,36% країн мають показники гірші, ніж у країн з низьким рівнем доходу.

Контроль корупції оцінює здатність держави до боротьби з корупцією в усіх сферах її діяльності. Він дозволяє оцінити, наскільки ефективні правові та інші механізми, що мають бути затверджені та застосовані для забезпечення боротьби з корупцією, та наскільки чесні та прозорі процеси управління державою та бізнесом. Результати за цим індексом показують ту ж залежність.

Загалом, хоча WGI не може безпосередньо виміряти рівень бюрократії в країні, він включає показники, які можуть надати уявлення про якість державного регулювання та адміністративних процедур.

Індекс легкості ведення бізнесу, що публікувався Світовим банком, був одним із найпопулярніших для оцінки рівня бюрократичної системи в країні, оскільки він оцінював багато інформації про те, як рівень бюрократії може впливати на легкість ведення бізнесу. Рейтинг країни в індексі ґрунтувався в середньому на 10 субіндексах, деякі з них були яскравими прикладами для аналізу бюрократичних процедур:

- Відкриття бізнесу — процедури, час, вартість і мінімальний капітал для відкриття нового бізнесу;
- Отримання дозволів на будівництво — процедури, час і вартість будівництва;
- Реєстрація власності — процедури, час і вартість реєстрації комерційної нерухомості;

- Сплата податків — кількість годин на рік, витрачених на підготовку податкових декларацій;
- Транскордонна торгівля — кількість документів, вартість і час, необхідні для експорту та імпорту;
- Вирішення неплатоспроможності — час, вартість і відсоток відшкодування (%) у рамках процедури банкрутства.

Принцип, на якому базувалась Doing Business, полягав у тому, що економіка має вигоду від наявності чітких правил, які дозволяють вільний обмін між підприємствами, встановлюють міцні права власності та забезпечують захист від зловживань. Якщо правила ефективні, прозорі та доступні для всіх, вони стають більш ефективними для стимулювання зростання та розвитку. Правила створюють середовище, в якому нові учасники з інноваційними ідеями можуть створювати свій бізнес, а виробничі компанії можуть інвестувати, розширюватися та створювати нові робочі місця. Оцінка ролі державної політики у повсякденній діяльності малих та середніх підприємств є ключовим елементом даних Doing Business.[24]

Doing Business був одним із найвпливовіших індексів, які використовувалися у багатьох дослідженнях. Проте, у 2020 року всередині компанії було повідомлено про порушення даних у звітах 2018 та 2020 років, керівництво Світового банку призупинило наступний звіт Doing Business та ініціювало серію переглядів та аудитів звіту та його методології. Були виявлені маніпуляції з даними певних країн, а також співробітники, що проводили опитування, говорили про значний тиск, тому наразі не можна говорити про доцільність використання даних, висвітлених Doing Business. Незважаючи на припинення використання Doing Business для ранжування країн з питань бізнес-клімату, веб-сайт залишається доступним як архів даних та знань. У вересні 2021 року керівництво Групи Світового банку вирішило вдосконалити та замінити Doing Business, запровадивши новий корпоративний флагман B-READY для щорічного вимірювання ділового та інвестиційного клімату в 180 країнах світу.[25] Протягом періоду з жовтня 2021 року по лютий 2022 року, Global Indicators Group розробила попередню концептуальну записку, що охоплює

основи та загальний дизайн проекту B-READY, який покликаний покращити та замінити Doing Business.

Міжнародний довідник із ризиків країни (ICRG) — це база даних і аналітичний інструмент, який надає комплексну оцінку ризиків країни для інвесторів, компаній і урядів.[26] Він був створений у 1980 році підрозділом Political Risk Services PRS Group, незалежної дослідницької та консалтингової фірми. ICRG оцінює політичні, економічні та фінансові ризики для країн у всьому світі, використовуючи кількісний підхід. Серед індикаторів, що оцінюють політичні ризи є субіндикатор якість бюрократії, який можна оцінити окремо.

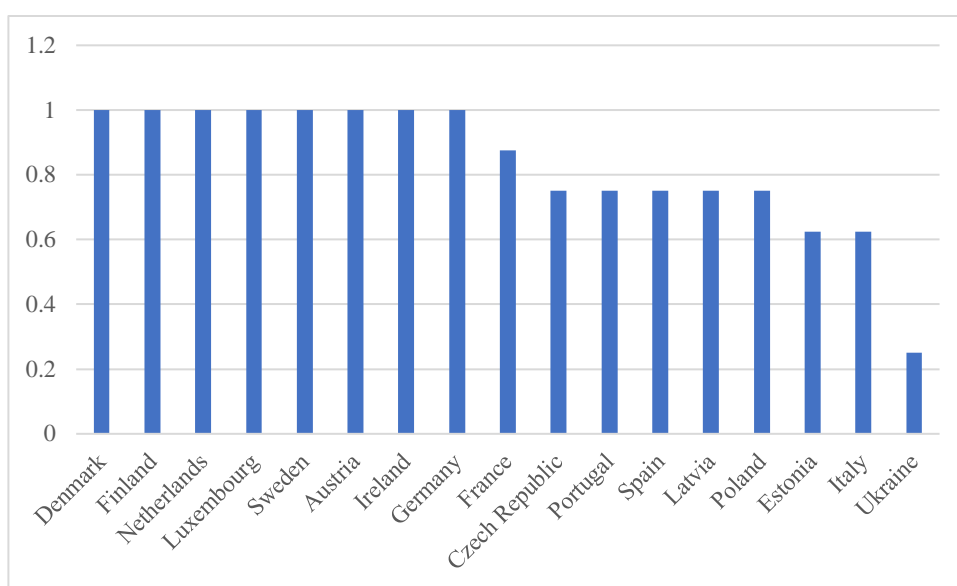

Рисунок 2.4. Індикатор «Бюрократична якість» у 2021 році за даними ICRG

ICRG широко використовується інвесторами та фінансовими установами для оцінки ризику інвестування в певну країну чи регіон. Він також використовується урядами та міжнародними організаціями для оцінки ефективності економічної політики та визначення потенційних сфер для реформ.

Багато індикаторів, якими зазвичай користуються, як-от кількість нормативно-правових актів чи чисельність урядової робочої сили, є неточними і не відображають повного масштабу бюрократичної діяльності, який фактично неможливо повністю оцінити. Бюрократія часто є дуже складною та ієрархічною організацією, яка включає кілька рівнів прийняття рішень та координації. Дуже

важко відокремити вплив бюрократії від інших факторів, що впливають на економічний розвиток.

2.2 Аналіз ефективності бюрократичної системи (на прикладі країн)

Бюрократична система є ключовим компонентом будь-якої сучасної держави, що забезпечує основу для того, як працюють державні установи та як приймаються рішення. Ефективність бюрократичних систем є критичним фактором розвитку та прогресу будь-якої країни. Здатність надавати ефективні та надійні послуги своїм громадянам є важливою для будь-якого уряду, щоб зберегти довіру та підтримку свого народу. Однак, незважаючи на свою важливість, ефективність і результативність бюрократичних систем може сильно відрізнятись в різних країнах, впливаючи на все, від економічного зростання до задоволеності громадян.

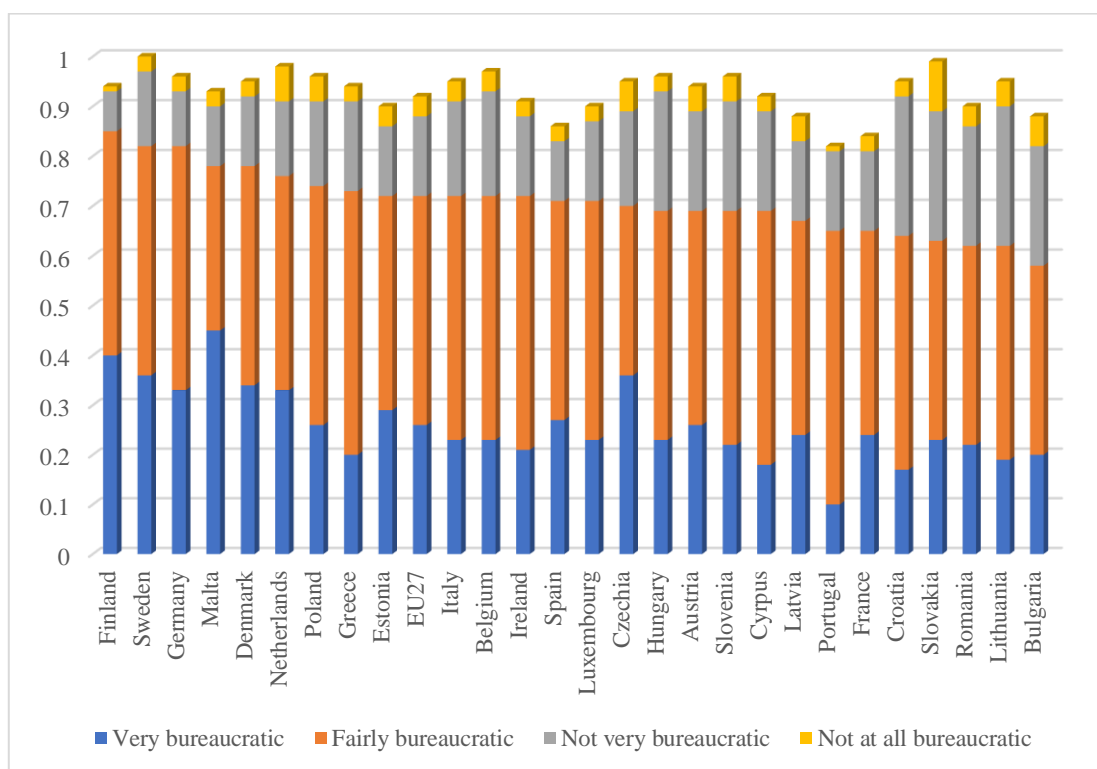

Рисунок 2.5. Частка респондентів у країнах—членах Європейського Союзу, які описують ЄС як бюрократичний у 2022 році. [26]

Франція є зразком бюрократичної демократії. Країна має одних із найвищих показників (на 3 місці серед країн ЄС) часу, витраченого вищим керівництвом на виконання вимог державного регулювання у 2021 році, цей показник становить

20,7%, окрім того високими є також показники, що описують кількість днів для отримання певних документів, наприклад, для отримання ліцензії на виробничу діяльність необхідно в середньому 110 днів, це один із найбільших показників, кількість днів для отримання дозволу на будівництво становить — 91.[27]

Французький аналітичний центр IFRAP у 2020 оцінив накладні витрати французької бюрократії у 84 мільярди євро.[28] Безліч агенцій створюють і забезпечують дотримання приблизно 400 000 стандартів і правових вимог. У Франції борються з активним зростанням нормативно-правової бази, яка значно ускладнює життя як бізнесу, фізичним особам, так і самим бюрократам, які витрачають все більше часу на дотримання цих норм, окрім того це створює непотрібні витрати, які сповільнюють бізнес, надання державних послуг та щоденні процедури для окремих осіб. У січні 2018 року була піднята ця тема та запущено так звану місію «BALAI», яка має на меті скасувати 162 застарілі закони з 1819 по 1980 рік, які досі регулюють діяльність у різних сферах. У 2018 році Mutuelle du Médecin підрахувало, що лікарі загальної практики витрачали 7 годин на тиждень на адміністративні завдання протягом 50—годинного тижня, тобто 14% свого робочого часу. На галузевому рівні менше 30% проектів із впровадження заводів реалізуються в перші 2 роки. [29]

Франція є складною країною, в якій бюрократія майже не докладає зусиль, щоб бути зручною для користувачів. Майже третина людей у Франції, які мають право на державну допомогу в тій чи іншій формі, не можуть отримати її, часто через те, що їх відлякує складність процедури подання заявки. Проте завдяки таким складнощам, уряд має змогу економити кілька мільярдів євро щороку.[30] Що нашттовхує на думку, що складна бюрократична система є вигідною для уряду на даний момент.

Німеччина по праву вважається однією із найбюрократичніших країн Європи. «Німецька бюрократія любить папір і все робить за допомогою печатки», — Крістіане Флютер-Гоффманн з Кельнського інституту економічних досліджень. [31]

- 21,4% часу старшого менеджменту витрачається на роботу з юридичними питаннями.
- Для отримання ліцензії на роботу підприємству потрібно 122,3 днів.
- Для отримання дозволу на будівництво потрібно 177,7 днів.
- 10,5% підприємств вважають, що отримання ліцензій та дозволів є серйозним обмеженням для розвитку бізнесу.

Це одні із найвищих показників серед країн ЄС.

Окрім того, Німеччина характеризується активною участю державних службовців у політичному житті. Державні службовці в Німеччині цінують свою активну участь у всіх етапах політичного процесу, починаючи від формування політики, визначення цілей, переговорів в уряді та поза ним, а також взаємодії з громадянами та інтересами. З одного боку, активна участь державних службовців у політичному процесі може забезпечити більш широку інтеграцію громадської думки та інтересів у політичні рішення, забезпечити більшу прозорість та відкритість управління, а також підвищити ефективність державного управління.

З іншого боку, така політизація може створити певні конфлікти між політичними партіями та різними групами інтересів, а також призвести до необґрунтованого втручання в сферу діяльності інших гілок влади. Також важливо забезпечити, щоб державні службовці діяли безпристрасно та неупереджено, дотримуючись принципів правової держави.

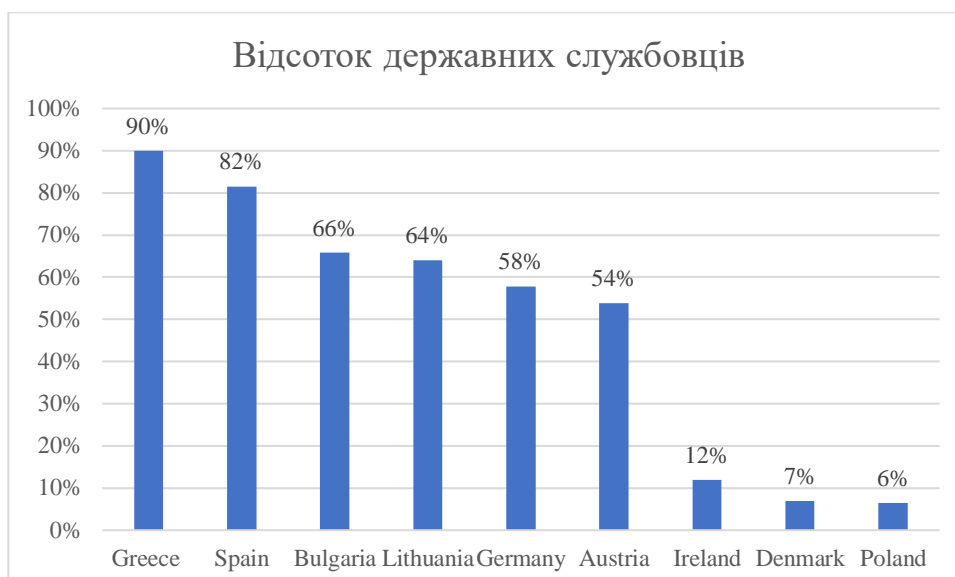

Рисунок 2.6. Відсоток працівників державного сектору, які є державними службовцями. Джерело EURASCK, 2020. [32]

Більше половини працівників державного сектора Німеччини — державні службовці. Уряд Німеччини стежить за рівнем бюрократії, так, кожного року, федеральний уряд зобов'язаний визначити зміни у витратах для бізнесу чи адміністрування внаслідок прийняття нових норм чи законів, або ж скасування старих. Такі витрати є найповнішим показником бюрократії та основою вимірювання. Вони охоплює витрачений час і витрати, понесені громадянами, підприємствами та державними органами, коли вони виконують вимоги законодавства. Щороку Федеральне статистичне відомство розраховує та публікує зміни у витратах на відповідність. У 2020 році витрати на дотримання законодавства для бізнесу та державних органів зросли на 343,3 та 1289,4 мільйонів євро відповідно. [33]

В Данії та Фінляндії бюрократична система є досить ефективною та корупційні ризики є досить низькими. Бюрократична система у цих країнах є менш складною та більш ефективною порівняно з більшістю інших країн світу. У цих країнах корупція не є серйозною проблемою, а правова держава є досить сильною. Крім того, підприємства не зазнають значних труднощів з податковими службами. Відсоток часу старшого керівництва, витраченого на виконання вимог урядового регулювання відносно низький у Данії та Фінляндії, що свідчить про те, що бізнес

не марнує багато часу на виконання різноманітних регуляторних вимог. Для отримання ліцензії на діяльність Фінляндія виявилася найбільш сприятливою країною, де необхідно менше місяця, порівняно з більш як три місяці у Данії. У цих країнах відносно небагато підприємств визначають бізнес-ліцензування та дозволи як основні обмеження (3,8% та 2,5% у Данії та Фінляндії відповідно). В цілому, бюрократична система в Данії та Фінляндії може вважатися досить розвиненою та ефективною, що може підтримувати сприятливий для бізнесу інвестиційний клімат.

Польща має значення 0,29 з показника ефективності уряду, 0,44 з індексу верховенства права та 0,57 з контролю корупції. Ці показники знаходяться в середньому діапазоні, що може свідчити про те, що бюрократичні процедури в Польщі не є аномально високими, але все ще можуть стати перешкодою для бізнесу. Польща має одну з найнижчих кількостей часу, що витрачається керівним складом на дотримання вимог державного регулювання, але разом з тим, це одна з країн, де підприємства найчастіше відвідують податкові служби та зустрічаються з ними. Також час на отримання будівельного дозволу та дозволу на імпорт є достатньо коротким, але час на отримання ліцензії для провадження бізнесу є досить тривалим. Крім того, понад 20% підприємств у Польщі вважають ліцензування та дозволи на бізнес головним обмеженням.

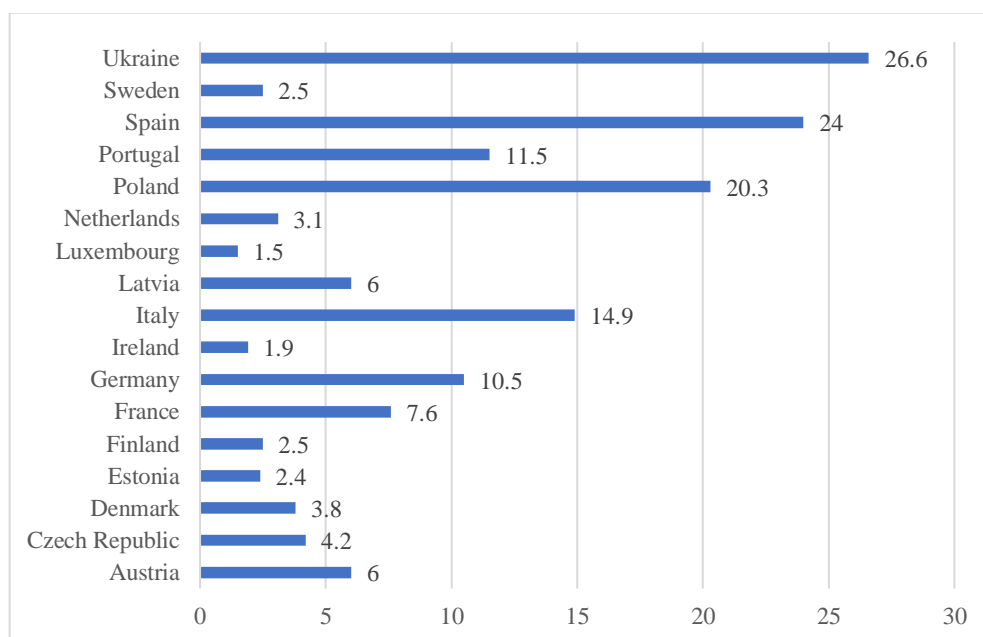

Рисунок 2.7. Відсоток фірм у країні, які вважають ліцензії та дозволи основною перешкодою для ведення бізнесу, 2021. [27]

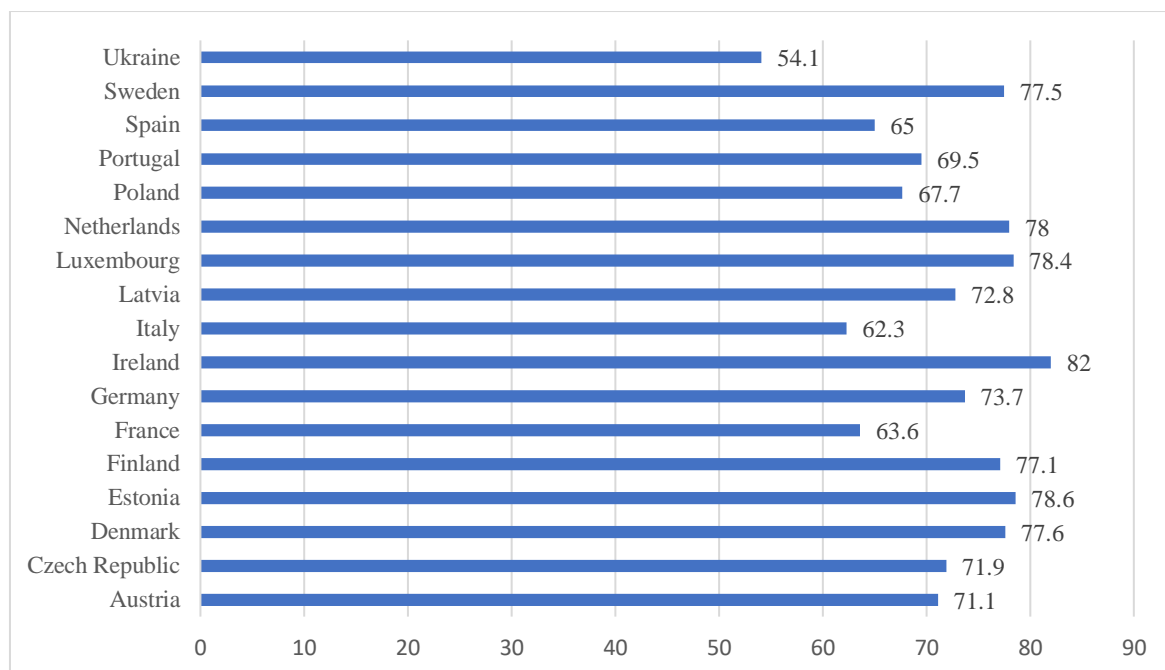

Рисунок 2.8. Індекс економічної свободи за країнами, 2023 рік (Україна дані за 2022). [34]

Індекс економічної свободи може вказувати на те, наскільки ефективно країни регулюють економіку та бізнес-середовище. Країни як Швеція, Ірландія чи Данія, що мають добре розвинуту ефективну бюрократія, що не перевантажена, мають вищі показники економічної свободи. У країнах з високим рівнем бюрократії може бути менша економічна свобода через відсутність конкуренції, низький рівень інновацій, зменшення кількості робочих місць та збільшення ризиків, що призводять до втрати інвестицій. Звісно, це не пряма залежність, проте бюрократія є одним із чинників, які впливають на підприємницький клімат в країні.

2.3 Цифрова трансформація бюрократії як фактор ефективності

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в наш час є невід'ємною складовою сучасного життя. Їх розвиток сприяв змінам у багатьох сферах життя, від освіти та медицини до бізнесу та політики. Завдяки ІКТ, люди можуть зв'язуватися між собою, обмінюватися інформацією, працювати в режимі онлайн та отримувати доступ до різних сервісів та ресурсів в Інтернеті.

Як ми визначили у першому розділі бюрократія є формою правління, яка звісно трансформується під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. Сьогодні сучасні технології є невід'ємною частиною бюрократичної системи держави. Цифрова бюрократія стосується використання цифрових технологій, таких як онлайн-платформи, комп'ютерні системи та автоматизовані процеси, для управління бюрократичними завданнями та процедурами в організаціях та урядах. Цей підхід покликаний спростити бюрократичні процеси та зробити їх більш ефективними, прозорими та доступними для громадськості. Цифрова бюрократія працює для забезпечення прозорості політичних і адміністративних дій, а також прозорості інформації, представлення та доступності для громадян та інститутів громадянського суспільства. Технології беруть на себе значну частину традиційних обов'язків державних службовців.

Цифрова бюрократія має декілька переваг порівняно з традиційною бюрократією, оскільки вона дозволяє більш ефективно виконувати різноманітні бюрократичні процеси. Ось деякі з них:

- Швидкість та ефективність. Оскільки цифрові процеси можуть бути автоматизовані, вони зазвичай виконуються швидше та ефективніше, що зменшує час на виконання завдань.
- Доступність. Цифрові системи доступні для використання з будь-якого місця, в будь-який час, що дозволяє користувачам виконувати завдання зручним для них способом.
- Можливість віддаленого доступу. Цифрові системи дозволяють користувачам виконувати завдання віддалено, що зменшує необхідність у фізичному присутності.
- Зниження витрат. Цифрові системи можуть допомогти зменшити витрати на папір, поштові витрати та інші витрати, пов'язані з «традиційною» бюрократією.

До інших переваг цифрової бюрократії можна віднести покращення безпеки та конфіденційності, зменшення ризику втрати даних, підвищення точності та

якості даних, забезпечення більш швидкого та простого спілкування з користувачами, а також зменшення потреби у фізичному присутності.

ІКТ є інструментом для підтримки функцій бюрократичного управління. Впровадження ІКТ для автоматизації існуючих адміністративних процедур може підвищити ефективність і дієвість адміністративної системи, не змінюючи її базової логіки. Корделла[35] у своєму дослідженні стверджує, що за поглядами деяких вчених, поняття електронної або ж цифрової бюрократії часто використовувалось як синонім до електронного уряду. Електронний уряд — це використання ІКТ та їх застосування урядом для надання інформації та публічних послуг людям, тобто щоденне виконання рішень, прийнятих у рамках управління країною чи організацією, фактично те, що представляє з себе бюрократія. Електронне урядування та цифрова бюрократія — це безумовно дві взаємопов'язані концепції, які можуть сприяти покращенню ефективності та зменшенню бюрократичних процедур в державному управлінні. Сьогодні електронна бюрократія також може трактуватися і як частина електронного урядування, яка, використовуючи переваги інформаційно-комунікаційних технологій як засобу, що сприяє зміцненню цінностей рівності та неупередженості, що походять від бюрократичних структур. ІКТ сьогодні безумовно є необхідним інструментом для розвитку електронного урядування та електронного документообігу. Електронне урядування має на меті поліпшення доступності та якості державних послуг, скорочення термінів їх надання, зменшення витрат на управління та оптимізацію роботи державних органів.

У Європейському Союзі електронне урядування є однією з ключових стратегій для забезпечення ефективного державного управління та надання державних послуг.[36] З 1990-х років система електронного урядування просувається на рівні ЄС і має на меті зменшити адміністративне навантаження на громадян і бізнес, зробивши їхню взаємодію з державними органами швидшою, зручнішою та економічно ефективнішою, тим самим стимулюючи конкурентоспроможність та економічне зростання. Електронна бюрократія може принести значну користь, яка полягає у більшій ефективності та економії як для

уряду, так і для підприємств. Крім того, вона може збільшити прозорість та відкритість діяльності уряду. За останнє десятиліття доступність державних послуг в Інтернеті стала більш поширеною, зокрема в результаті пандемії COVID-19, яка додала імпульсу цифровій взаємодії. Одним з цілей Цифрового десятиліття є забезпечення того, щоб до 2030 року всі основні державні послуги для підприємств та громадян були доступні онлайн.[37] Деякі держави—члени Європейського Союзу вже наближаються до досягнення 100% цілі.

Кожні два роки відділ державного управління та управління розвитком Департаменту ООН з економічних і соціальних питань проводить дослідження електронного урядування, яке включає розділ, названий "Індекс розвитку електронного урядування". Індекс розвитку електронного урядування (EGDI) відображає стан розвитку електронного урядування в країнах-членах ООН. EGDI обчислюється як середньозважене трьох нормалізованих показників за найважливішими вимірами електронного урядування: індекс онлайн-послуг (OSI), стан розвитку телекомунікаційної інфраструктури (індекс телекомунікаційної інфраструктури) та людський капітал (Human Capital Index). Кожен з цих показників є зведеним показником. [38]

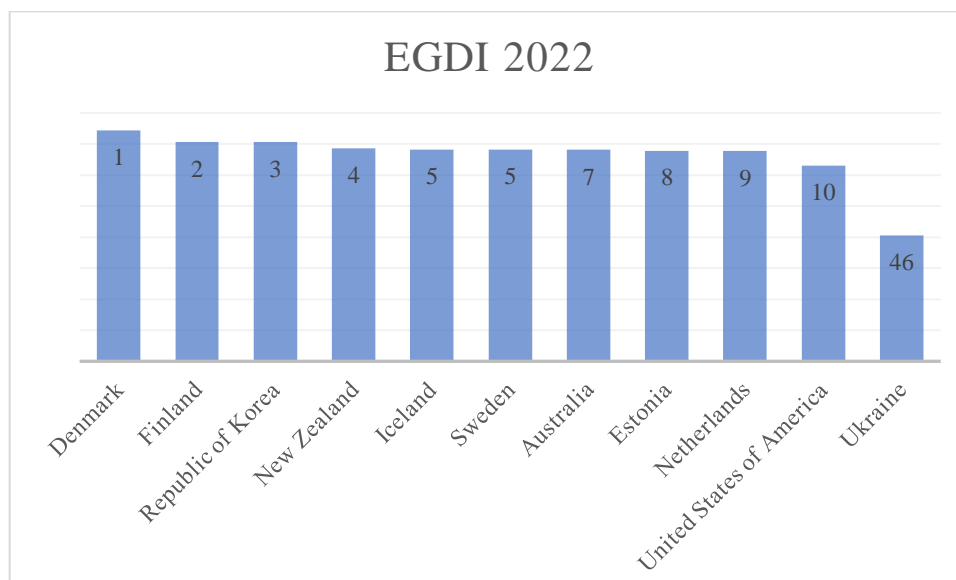

Рисунок 2.9. Рейтинг країн за Індекс розвитку електронного урядування (місце в рейтингу). [39]

Протягом багатьох років Данія займала лідируючі позиції в галузі цифрової трансформації. Сьогодні більшість рішень, що стосуються державних послуг, доступні онлайн. Для полегшення доступу до цифрових державних послуг було створено портал, на якому громадяни можуть отримати доступ до понад 2000 цифрових послуг через єдину точку входу.[40] «NemID», що перекладається як «легка ідентифікація», є ключовим елементом цифрової ідентифікації в Данії. Цей сервіс дозволяє жителям та компаніям Данії ідентифікувати себе в електронному вигляді для всіх цифрових послуг, які надаються державою або приватними компаніями, а також підписувати документи, використовувати цифрові банківські сервіси, отримувати медичні послуги, сплачувати податки та здійснювати інші операції.

Данія здійснила перший пілотний проект цифрових підписів у 1999 році. Усі громадяни та підприємства мають доступ до електронної ідентифікації, наданої єдиною національною схемою eID. 95% населення використовує eID. Вона надає доступ до всіх цифрових державних послуг і використовується більш ніж 700 приватними цифровими службами, такими як банки, страхові та інші підприємства. З 2014 року фізичні та юридичні особи повинні отримувати пошту від державних органів через цифрову пошту. У 2021 році 92% користувачів Інтернету в Данії користувалися цифровими державними послугами.[41] Ще одна система, що значно спрощує бюрократичні процедури — NemKonto. NemKonto — це звичайний банківський рахунок, який усі громадяни Данії віком від 18 років і компанії повинні мати через державну реєстрацію. Це означає, що коли уряду потрібно виплатити допомогу по безробіттю, підтримку на навчання чи отримати податкові декларації, вони вже знають реквізити кожного підприємства та рахунків громадян. NemKonto пов'язано з особистими ідентифікаційними номерами, тобто окремим органам влади не потрібно знати банківські реквізити і вони не потребують додаткових паперових підтверджень, виписок з банку чи інших документів. У Данії електронне виставлення рахунків економить платникам податків 150 мільйонів євро на рік, а підприємствам – 50 мільйонів євро на рік. Повне запровадження такої системи в ЄС дозволить досягти річної економії, що може перевищити 50 мільярдів євро.[42]

Урядові дані показують, що цифровізація Данії фактично економить 317,7 мільйонів доларів США на рік і скоротила час обробки на 30% у всіх департаментах. [41]

Розвиток електронного уряду Естонії базується на Принципах інформаційної політики Естонії, прийнятих парламентом Естонії в 1998 році. У результаті уряд розпочав цифрову трансформацію, щоб підвищити ефективність як внутрішніх процедур, так і надання державних послуг. У цій країні 99,9% усіх державних послуг пропонуються онлайн, а 99,8% медичних рецептів виписуються в цифровому вигляді. Крім того, 99,9% людей мають електронний ідентифікатор.[43] Перші електронні банківські послуги та електронний кабінет для уряду були створені в Естонії в 1996 році, можливість для громадян подавати свої податкові декларації онлайн через електронний податковий орган була запроваджена в 2000 році, і, мабуть, найважливіше, естонський X-Road. X-Road є основою єдиної платформи, до якої підключено усі державні органи та приватні компанії. В Естонії юридично зареєстровано понад 2000 баз даних та інформаційних систем. Безсумнівно, успіх сервісів свідчить про їх унікальну привабливість, але 80% користувачів кожного з цих сервісів також вказують на покращену доступність та економію часу. Наприклад, використання цифрових послуг дозволяє зареєструвати нову фірму в 14 разів швидше.

За даними естонського X-road, у 2019 році до різних баз даних було зроблено понад 1,3 мільярда запитів, але лише 3% із них надійшли від людей. Якщо припустити, що кожен із запитів, заощаджує 10 хвилин робочого часу, то можна лише уявити скільки робочих годин було зекономлено в 2019 році, а відповідно і коштів на оплату праці.

Цифрові підписи допомагають заощадити десятки тисяч євро. Тартуський університет (в якому навчається 18000 студентів) підрахував, що організація економить 12190 євро щомісяця, використовуючи цифрові підписи під час взаємодії зі студентами порівняно з використанням підпису ручкою та папером. Щомісяця університет повинен підписувати понад 7000 документів і 10% з них надсилати поштою. Враховуючи, що один підпис у двох примірниках займає близько 15

хвилин, перехід на цифровий підпис зменшує 9700 євро щомісяця за рахунок економії робочого часу, 2100 євро на друк і 390 євро на поштові послуги.[44] Використання електронного підпису заощаджує 2% ВВП Естонії щороку. [45]

З рисунку 2.8 ми бачимо, що ці дві країни мають найвищі показники економічної свободи. Окрім того, як Данія так і Естонія мають високі показники індексів ефективності уряду, верховенства права та контролю корупції, це свідчить про те, що здійснювана ними політика є ефективною та дозволяє підтримувати якісний рівень урядування.

Цифрова бюрократія дозволяє зменшити час та зусилля, необхідні для виконання бюрократичних процесів, забезпечуючи більшу швидкість, доступність та прозорість процесів. Вона також допомагає підвищити якість обслуговування та забезпечити більш ефективне використання ресурсів.

Однак, варто зазначити, що цифрова бюрократія також може мати свої недоліки, наприклад, може виникати проблема з використанням цифрових систем користувачами, які не мають необхідного рівня технічних знань або не мають доступу до необхідного обладнання.

Електронний уряд може мати значний вплив на економічний розвиток країни. З одного боку, він дозволяє знизити бюрократичні процедури та спростити взаємодію між бізнесом та державою, що може позитивно позначитися на конкурентоздатності країни та підвищити її привабливість для інвесторів.

З іншого боку, електронний уряд може допомогти зменшити корупцію та збільшити прозорість діяльності державних установ, що є важливим фактором для створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та приваблення інвестицій. Крім того, електронний уряд може допомогти забезпечити ефективне використання державних ресурсів та знизити витрати на адміністративні процедури. Розвиток електронного уряду та цифрова трансформація бюрократії може бути важливим фактором для зміцнення економічного потенціалу країни та створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та приваблення інвестицій.

Електронне урядування може сприяти економічному розвитку за допомогою скорочення витрат та економії бюджету. Електронні адміністративні процедури

допомагають зменшувати трансакційні витрати державних процесів та забезпечують більший контроль державних витрат. Використання ІКТ у наданні державних послуг допомагає скорочувати витрати на оплату праці та зменшувати кількість адміністративного персоналу, необхідного для підтримки систем електронного урядування. Це дозволяє зберігати кошти державного сектору. Автоматизація процесів також допомагає зменшувати час, необхідний для виконання робіт, що може призвести до підвищення продуктивності праці та досягнення цілей з меншою кількістю залучених працівників.

З точки зору надання послуг, використання електронного урядування дозволяє заощаджувати час та кошти на відрядження, час очікування та друк матеріалів. Електронне виставлення рахунків дозволяє автоматизувати процес та зменшувати ручну обробку паперів між державними органами та через поштову систему.

В цілому, оцінювання ефективності впливу бюрократичної системи на економічний розвиток вимагає комплексного підходу та аналізу різних факторів. Аналіз ефективності бюрократичної системи в різних країнах дозволяє порівняти рівень організації, прозорості та швидкості прийняття рішень у державних структурах. Виявлення успішних практик та проблемних аспектів допомагає вдосконалити роботу бюрократичних апаратів та забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Стратегії цифрової трансформації можуть стати ключовим інструментом у поліпшенні роботи бюрократичних структур та сприяти стимулюванню економічного зростання. Адже, цифрова трансформація бюрократії стає все більш актуальною та сприяє поліпшенню її роботи. Впровадження інформаційних технологій та автоматизація процесів допомагають зменшити бюрократичні процедури, збільшити ефективність та швидкість прийняття рішень.

РОЗДІЛ 3

БЮРОКРАТИЧНА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.

3.1 Вплив бюрократизації на розвиток української економіки

Українська бюрократія сьогодні є наслідком радянської системи, що вважалася високою бюрократизованою зі складною системою управління та бюрократичним апаратом. Заснована на комуністичній ідеології та принципах партійного керівництва, ця система була побудована на державному плануванні та централізованому управлінні. У Радянському Союзі бюрократія відіграла ключову роль у владі та управлінні державою. Вона складалася з працівників державних органів, партійних кадрів та інших чиновників, які контролювали та регулювали різні аспекти життя в країні. Бюрократія виступала як інструмент управління економікою, соціальними та політичними процесами, здійснювала контроль над населенням та політичними опозиційними силами. По суті бюрократія перетворилася на певну панівну ланку, де самі чиновники виходили з суб'єктивних бажань, а не діяли з позицій користі суспільства, окрім того, значна централізація призводила до просто виконання завдання «зверху». Недоліками бюрократії в Радянському Союзі були надмірна бюрократизація, затяжність та складність процедур, недостатня прозорість та відкритість, корупція, протекціонізм та відсутність відповідальності перед населенням. Ці недоліки перенеслися на українську бюрократію та ще досі зберігаються у певній мірі. Вікторія Нуланд, помічник державного секретаря США з питань Європи і Євразії, відзначила, що Україна зіткнулася з історичними викликами, такими як корупція, помилки уряду та надмірна бюрократизація, називаючи ці фактори «історичними демонами України».[46]

В Україні станом на жовтень 2022 року більше 166 тисяч державних службовців.[47]

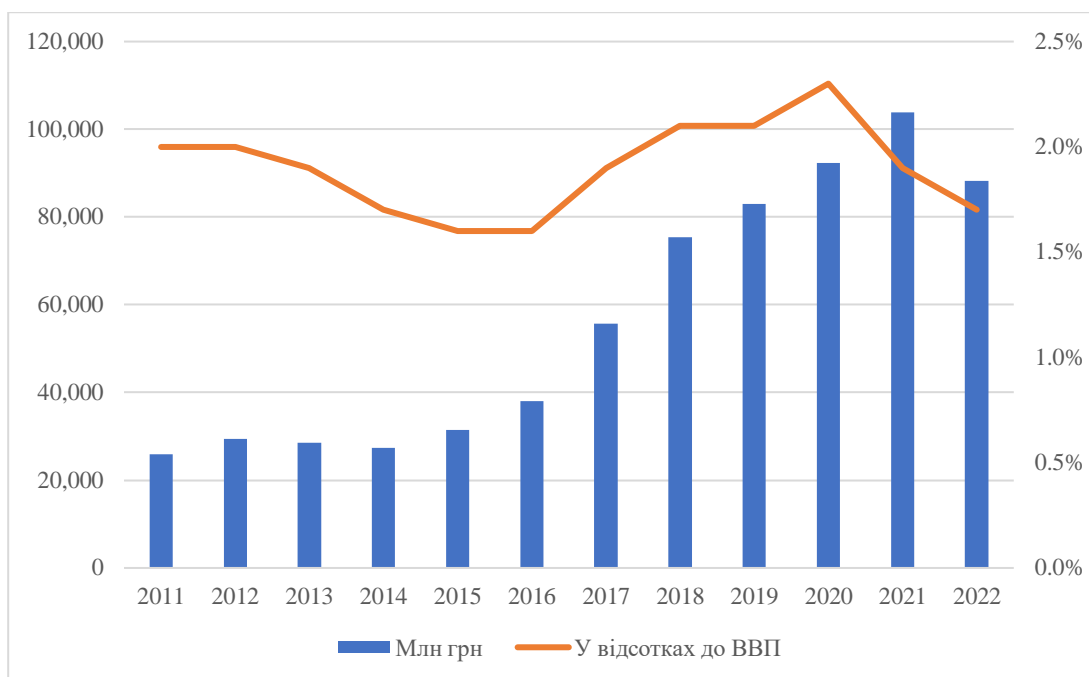

Рисунок 3.1. Видатки зведеного бюджету на чиновницький апарат в Україні за роками. [48]

Дані свідчать про те, що видатки на чиновницький апарат зростали протягом останніх десяти років, з найбільшими збільшеннями в 2017 та 2018 роках. Найбільші видатки зафіксовано у 2021 році — понад 103 млрд грн, що становить 1,9% до ВВП, проте, якщо оцінювати за часткою витрат до ВВП, то найбільші видатки за останнє десятиріччя були у 2020 році (2,3%). Такі витрати на чиновницький апарат можуть свідчити про проблеми з бюрократичним апаратом в Україні, а саме про занадто велику кількість чиновників, їх надмірне фінансування, недостатню ефективність та труднощі з оптимізацією державного апарату.

В Україні, станом на 2019 рік, відсоток фірм, які вважають паперову тяганину, оформлення ліцензій та дозволів основною перешкодою для ведення бізнесу становить 26,6%, це один із найбільших показників серед країн Європи (випереджає Україну Греція, Румунія та Косово). При цьому показники, що оцінюють швидкість отримання різних дозволів є середньої серед країн Європи.

Надмірна бюрократизація має безпосередній вплив на поширення корупції. У разі, коли бюрократія надто складна та неефективна, вона може створювати простір для зловживань, непрозорих процедур та «тіньової» економіки. Корупція може стати засобом уникнення заплутаних процедур, отримання необхідних

дозволів та отримання більш підготовлених позицій на ринку. Україна не є винятком, і надмірна бюрократизація часто сприяє поширенню корупції в усіх сферах життя. Корупція в Україні простежується в державних закупівлях, реєстрації бізнесу, податковій сфері, медичній та освітній системах та багатьох інших галузях. Україна має найгірші показники майже у кожному пункті, що оцінює середовище корупції за дослідженням ENTERPRISE SURVEYS.[49] Так, серед країн Європи та Центральної Азії, Україна на першому місці серед показників:

- Поширеність хабарництва (відсоток фірм, які мали принаймні один запит на хабар) — 37,4%
- Рівень хабарництва (% публічних транзакцій, де вимагався подарунок або неофіційний платіж) — 33,5%
- Відсоток фірм, що очікують дати «подарунок» під час зустрічі з податківцями — 36,3%
- Відсоток фірм, які очікують дати «подарунок», щоб отримати ліцензію на діяльність — 40,7%
- Відсоток фірм, які очікують дати «подарунок», щоб отримати дозвіл на будівництво — 55,8%

Україна також на 4 місці серед показника, що описує відсоток фірм, які, як очікується, даруватимуть подарунки державним службовцям, "щоб зробити справу", з показником 24,3%. Більше половини компаній (56%) виділяють корупцію як основну перешкоду для ведення бізнесу. Лише з цього можна зробити висновок про великі проблеми в українській економіці.

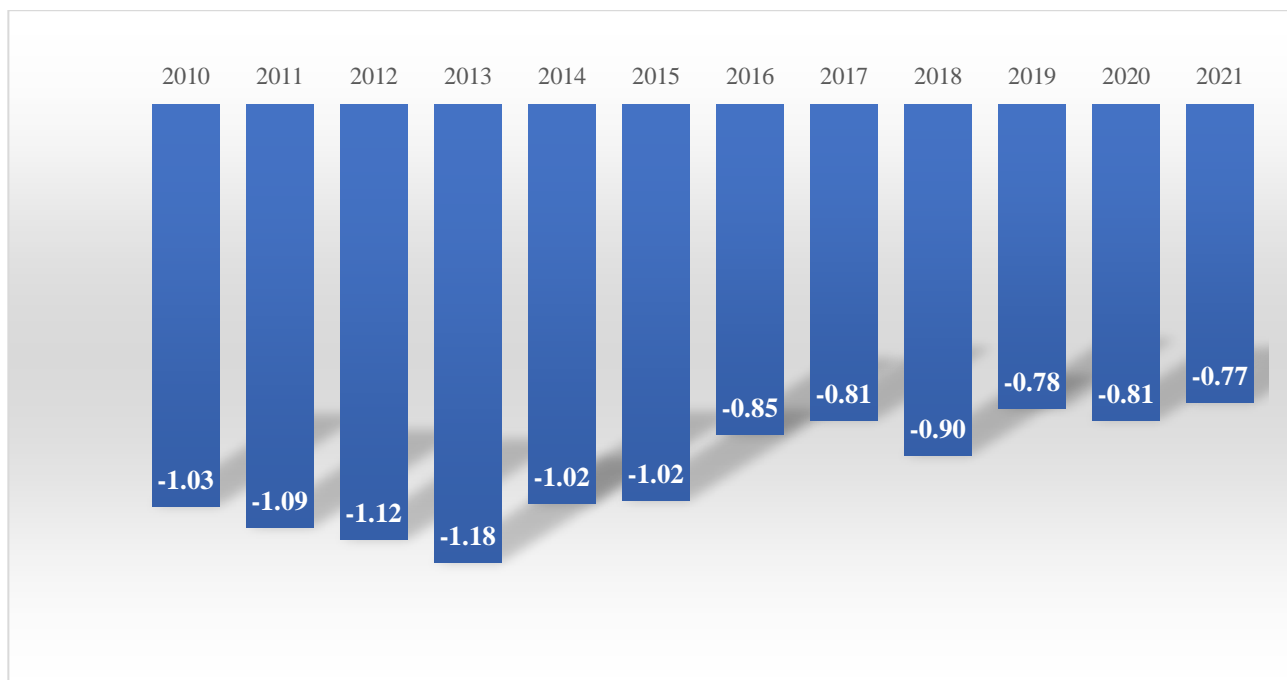

Рисунок 3.2. Показники контролю корупції в Україні по роках за даними The Worldwide Governance Indicators. [50]

Рівень контролю за корупцією у 2021 році покращився в порівнянні з 2013 роком наприклад, проте він досі показує погане регулювання у цій сфері. До прикладу порівняння з іншими європейськими країнами:

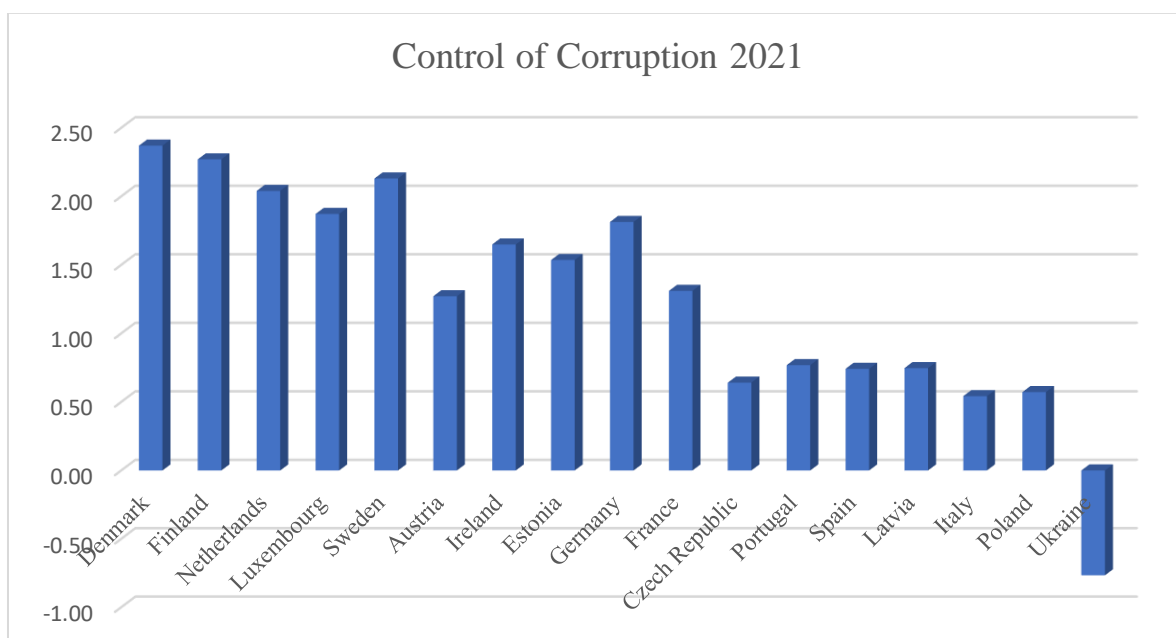

Рисунок 3.3. Показники контролю корупції в різних країнах за даними The Worldwide Governance Indicators. [50]

Одна з головних проблем української бюрократії полягає у великій нормативно-правовій базі, яка створює надмірну бюрократизацію і перешкоджає

ефективному функціонуванню державних органів та підприємств. Надмірна кількість нормативно-правових актів і процедур зумовлює великий обсяг бюрократичних процесів, що сповільнює роботу державних установ та витрачає багато ресурсів. Більшість бюрократичних процедур є зайвими, оскільки вони не мають прямого відношення до забезпечення якості державних послуг та збільшення ефективності діяльності установ.

Перш за все, надмірна кількість законів, наказів, постанов та інших нормативних документів створює перешкоди для швидкого та ефективного реагування на зміни в економіці та суспільстві. Надмірні обсяги нормативних актів змушують працівників державних органів витрачати час на їх ознайомлення та виконання, що утруднює їхню роботу та знижує ефективність їх діяльності.

Крім того, велика кількість нормативних документів часто протирічить один одному та створює певний хаос у роботі державних органів та підприємств. Законодавство має бути простим та зрозумілим, щоб уникнути непорозумінь та помилок при його застосуванні. Також надмірна кількість нормативних актів може спричиняти корупцію, оскільки дозволяє діяти на різних рівнях влади за допомогою різних інтерпретацій і тлумачень законодавства.

Зокрема в Україні діє понад 200 документів, що регулюють інноваційну діяльність.[51] Наявність такої кількості документів, що регулюють інноваційну діяльність, може призвести до збільшення витрат на дотримання вимог, що може складати значну частину витрат на розробку та запуск інноваційного продукту або послуги. Надмірне регулювання та бюрократія можуть стати перешкодою для розвитку стартапів та малого бізнесу, які не мають достатньої фінансової бази для дотримання вимог та оплати послуг фахівців, що займаються отриманням дозволів та ліцензій, а також для приваблення інвестицій в Україну, оскільки інвестори можуть обирати інші країни з меншими бюрократичними перешкодами та витратами на дотримання вимог.

3.2 Наслідки реформування української бюрократичної системи для економіки

За роки незалежності Україна намагалася реформувати застарілу систему та відповідати євростандартам. Так, у 2016 році за підтримки ЄС було розроблено Стратегію реформування державного управління, що була розрахована на 2016-2020 роки.[52] Сьогодні сучасне державне управління має велике значення у підвищенні довіри громадян до держави. Для цього необхідно забезпечувати доступні та якісні публічні послуги, відкритість та підзвітність державних органів. У порівнянні зі світовими показниками ефективності управління, Україна посідає низьке місце в рейтингах.

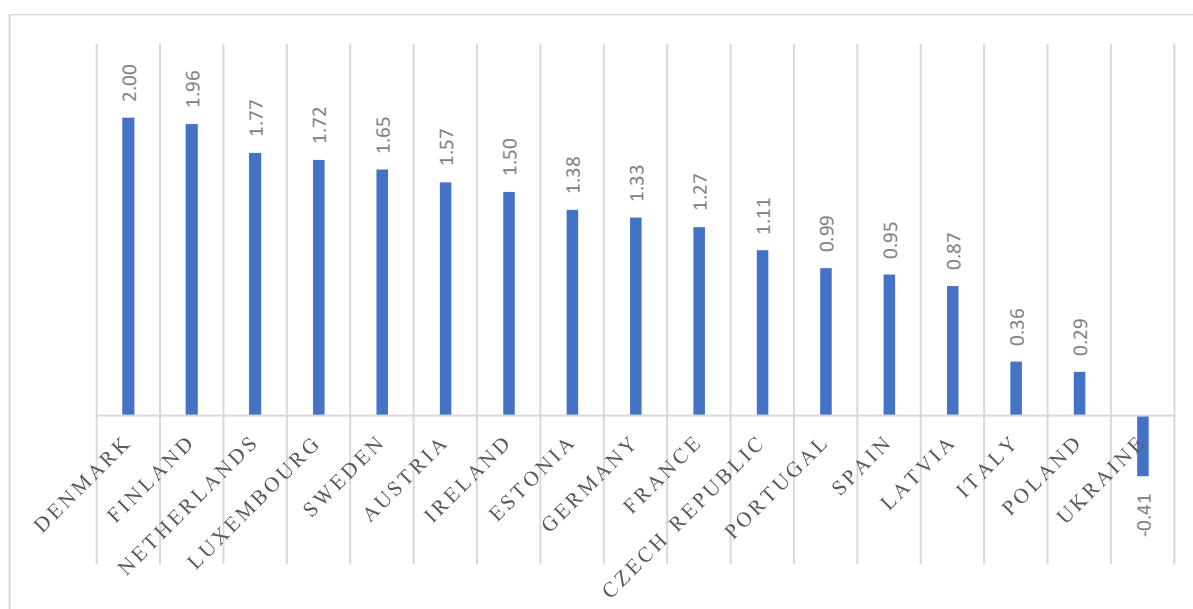

Рисунок 3.4. Показники ефективності уряду в різних країнах за даними The Worldwide Governance Indicators 2021.[50]

Реформування якості державного управління є надзвичайно важливою задачею для України, оскільки якість державного управління безпосередньо впливає на ефективність державних служб та на загальний рівень розвитку країни. Одним з ключових аспектів реформування якості державного управління є перетворення державних службовців на кваліфікованих спеціалістів. Це означає, що державні службовці повинні мати відповідну кваліфікацію та професійну компетенцію для виконання своїх обов'язків.

Кваліфіковані державні службовці можуть ефективно впроваджувати різноманітні реформи та програми, що спрямовані на поліпшення якості життя громадян, розвиток економіки та соціальну справедливість. Вони також можуть забезпечити більш прозору та відкриту роботу державних структур, що збільшить довіру громадян до державних інституцій.

Одним зі способів перетворення державних службовців на кваліфікованих спеціалістів є впровадження професійної підготовки та навчання. Державні службовці повинні мати можливість отримувати якісну підготовку від провідних університетів та навчальних закладів. Важливо, щоб така підготовка була орієнтована на конкретні потреби державної служби та відповідала вимогам сучасного ринку праці. Сьогодні цим займається Національне агентство України з питань державної служби. Регулярні перевірки та оцінки державних службовців можуть допомогти виявляти слабкі місця та надавати їм необхідну допомогу у покращенні професійної компетенції. Наприклад, державні службовці можуть брати участь у тренінгах, семінарах, майстер—класах та інших заходах, що дозволяють поглиблювати знання та навички в своїй сфері діяльності. Також важливо забезпечити адекватну оплату праці державних службовців та створити мотивуючу систему стимулювання їх професійного розвитку. Це може бути досягнуто через надання можливості кар'єрного росту та просування по службі на основі професійних здібностей та досягнень.

Нарешті, важливо зазначити, що перетворення державних службовців на кваліфікованих спеціалістів потребує великої уваги з боку уряду, парламенту та громадськості. Необхідно створити необхідні умови для розвитку державної служби та сприяти розвитку кваліфікованого персоналу, який забезпечує якість державного управління.

Уряд України розпочав реформу державного управління у 2017 році, щоб забезпечити ефективність і прозорість управління державними ресурсами та послугами. Реформа передбачає ряд заходів, зокрема, створення центрального органу виконавчої влади з питань державного управління, підвищення відповідальності службовців та зменшення кількості державних службовців.

Важливість цієї реформи полягає у створення єдиних правил та процедур у державному управлінні, зменшення бюрократії та корупції, зменшення адміністративного навантаження на бізнес та громадян, розширення використання електронних сервісів та інтерактивного діалогу з громадянами. Реформа передбачає впровадження електронного урядування та забезпечення доступності державних послуг для громадян та бізнесу. Однією з головних переваг реформи є забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, зменшення витрат на адміністрування та забезпечення більш прозорої та відкритої влади. Також надається інформація про підвищення кваліфікації державних службовців, формування професійної державної служби, що дозволяє їм більш ефективно виконувати свої обов'язки та забезпечувати якісні послуги для громадян та бізнесу.

Однією із ключових цілей було запровадження електронного урядування, таким чином було створено портал, що надає державні послуги онлайн — Портал Дія. Україна активно впроваджує електронні технології в урядовому секторі, щоб поліпшити якість та швидкість надання державних послуг громадянам та бізнесу. Зокрема, тепер онлайн можна автоматично зареєструвати чи закрити ФОП, замовити витяги для нормативно-грошової оцінки, витяги до земельних ділянок, внести зміни до ФОП, подати заявки на гранти для бізнесу, подати податкові декларації, спалити податки як ФОП, здійснити державну реєстрацію права власності на об'єкт нерухомого майна, запросити дозвіл на будівництво, отримати необхідні ліцензії чи сертифікати.[53] Це значно спрощує процедури для бізнесу, оскільки зазвичай виконання цих запитів онлайн забирає не більше 15 хвилин, окрім того, непотрібно відносити купу довідок до різних інституцій. Наприклад, щоб відкрити ФОП потрібно лише 10 хвилин, цією послугою вже встигли скористатися більше 400 тисяч підприємців. [54]

У 2022 році з бюджету було витрачено більше 243 мільйонів гривень на підтримку застосунку та веб-порталу "Дія", що становить понад удвічі більше, ніж у попередньому році, проте цифровізація приносить користь, так, підводячи підсумки 2022 року, Міністр Михайло Федоров заявив про «економічний та

антикорупційний ефект» від цифровізації, який оцінюється в 48 мільярдів гривень.[55]

Ще однією сферою, де відбулися реформи стала система публічних закупівель. Прозорро (ProZorro) — це електронна система державних закупівель в Україні, яка запроваджена з метою забезпечення прозорості та ефективності витрат державних коштів. Прозорро було запущено у 2015 році і з того часу стало невід'ємною частиною державних закупівель в Україні. Система дозволяє проводити закупівлі в електронному форматі, що робить процес більш прозорим та ефективним. У системі Прозорро зареєстровано понад 250 тисяч підприємств та більше 35 тисяч державних замовників.[56] Прозорро дозволяє відкрити доступ до інформації про всі етапи державних закупівель — від планування до виконання договору.

Процес закупівлі в системі Прозорро починається з розміщення замовником оголошення про проведення торгів. Потенційні постачальники можуть зареєструватися в системі та подати пропозиції на закупівлю в електронному форматі. Система автоматично перевіряє відповідність умовам закупівлі та робить рекомендації щодо вибору переможця. Крім того, Прозорро надає можливість контролювати виконання договору, відстежувати витрати та контролювати якість закуплених товарів чи послуг, що дозволяє громадськості та ЗМІ контролювати процеси закупівель і запобігати корупції. Усі процедури в системі Прозорро відповідають принципам прозорості та конкурентної боротьби за перемогу в торгах, що забезпечує максимальну ефективність витрат державних коштів та перешкоджає корупції в закупівельних процедурах.

Окрім того, система Прозорро забезпечує можливість електронного підписування договорів між покупцями та постачальниками, що робить процес більш зручним та швидким. У результаті, система Прозорро знизила ризик корупції в державних закупівлях та збільшила ефективність та прозорість управління державними коштами.

Зменшення нормативно-правової бази є важливою задачею для України з позиції поліпшення бізнес-клімату та зменшення адміністративних перепон для

громадян та підприємств. Чим менше норм і правил, тим легше та швидше здійснюється бізнес, тим менше непотрібної бюрократії для громадян. Наявність необхідної кількості документів та правових норм є важливою для забезпечення правової держави та захисту прав та інтересів громадян. Проте, якість цих документів є не менш важливою, а нерідко й набагато важливішою, ніж їхня кількість. Зменшення нормативно-правової бази може допомогти забезпечити якість документів та норм, що залишаться в силі, оскільки більш структурована та чітка система норм буде містити менше повторів та суперечливих положень. Зокрема, зменшення кількості норм та документів може допомогти виявляти й усувати дублювання та суперечності у законодавстві, що є важливим для забезпечення їхньої чіткості та зрозумілості. Зменшення кількості норм та документів може сприяти створенню більш структурованих та зрозумілих правових норм, що дозволить забезпечити їхню більш ефективну імплементацію та захист прав та інтересів громадян. Підхід «One-In, One-Out» є досить ефективним засобом зменшення нормативно-правової бази, який набув значної популярності у Великобританії та інших країнах. Суть його полягає у тому, що при прийнятті будь-якої нової норми необхідно скасувати стару, яка регулює цю ж сферу. Цей підхід допомагає уникнути надмірного регулювання та забезпечити більшу прозорість та простоту у законодавчому процесі.

Зменшення нормативно-правової бази також дозволяє зменшити кількість контролюючих органів та процедур, що зменшує бюрократію та витрати на її виконання. Це може допомогти підприємствам та громадянам економити час та гроші, що може позитивно вплинути на економіку країни.

ВИСНОВКИ

У першому розділі було детально проаналізовано основні теоретичні аспекти, пов'язані з поняттями «бюрократія» та «бюрократична система». Було визначено головні ознаки та функції цих понять, проаналізовано процес формування теоретичних поглядів на бюрократію, що дало можливість зрозуміти

різні підходи до визначення цього поняття та ставлення до нього крізь призму змін поглядів протягом століть. Також було розглянуто роль бюрократії в сучасному суспільстві та її вплив на державні та громадські процеси.

У другому розділі ми проаналізували способи оцінювання бюрократії та прийшли до висновку, що не існує однозначного методу визначення її розміру та якості. Оцінювання рівня бюрократії можна проводити через супутні фактори, які можуть показувати результати функціонування бюрократичної системи в країні. Важливо зазначити, що велика бюрократія не завжди є негативним фактором, вона може забезпечувати якісний розвиток країни. Наше дослідження також дозволило порівняти бюрократію в деяких країнах Європи та проаналізувати її вплив на розвиток держави. Було виявлено, що ефективна бюрократична система може забезпечувати успішне функціонування країни та стимулювати її розвиток. Крім того, ми дослідили переваги цифровізації бюрократії. Високорозвинені країни з високим рівнем економічної свободи, ефективним урядом та верховенством права активно використовують електронні способи адміністрування та розвивають електронне урядування. Це дозволяє підвищувати рівень ефективності та якості надання державних послуг, зменшувати бюрократичний тягар на населення та забезпечувати більшу доступність державних послуг.

У третьому розділі ми досліджували бюрократичну систему України, звертаючи увагу на наслідки надмірної бюрократизації та неефективності існуючої системи, що призвело до критично поганих показників, зокрема, рівня корупції. Корупція є однією з головних проблем існуючої бюрократичної системи України. Ця проблема є досить складною і має системний характер, оскільки корупція відображається на різних рівнях державного управління та впливає на багато сфер життя країни та негативно впливає на розвиток України, залученість інвесторів та розвиток бізнесу. Ми також проаналізували поточні реформи та удосконалення бюрократичної системи, оцінили вплив впровадження систем електронного урядування на якість державного управління. Україна здійснює низку реформ з метою удосконалення бюрократичної системи та зменшення корупції. Однією з найважливіших реформ є впровадження систем електронного урядування, які

мають на меті зменшити контакти між громадянами та державними органами, та забезпечити швидкий та ефективний доступ до державних послуг. У результаті впровадження систем електронного урядування, Україна отримала позитивний вплив на якість державного управління, зокрема зменшення кількості контактів з державними органами, збільшення швидкості та ефективності надання державних послуг та потенційного зменшення рівня корупції в системі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] O. Tierean, G. Brătucu. The Evolution of the Concept of Bureaucracy. Series V: Economic Sciences, Bulletin of the Transilvania University of Braşov, Vol. 2 (51) – 2009.
- [2] William H. Starbuck “Bureaucracy” Becomes a Four—Letter Word. URL: <https://hbr.org/2005/10/bureaucracy—becomes—a—four—letter—word>. (Accessed: 30.04.2023)
- [3] Н. С. Грабар «Бюрократія як суспільно-політичний феномен: генезис теорії та можливості інтерпретації в сучасних державно-управлінських практиках.» Вісник НАДУ при Президентові України, серія «Державне управління», 2017
- [4] Glynn Cochrane. Max Weber’s vision for bureaucracy, 199 p., 2018
- [5] Crozier M. Le Phenomena bureaucratique. Essai sur les tendances bureaucratiques des systèmes d’organisation modernes et sur leurs relations en France avec le système social et culturel, 1963, 412 pages.
- [6] Darcy k. Leach. The Iron Law of What Again? Conceptualizing Oligarchy Across Organizational Forms. Sociological Theory Volume 23, Issue 3, Sep 2005. Pages 245—338
- [7] M. W. Jackson. Bureaucracy in Hegel's Political Theory. Administration & Society, Volume 18, Issue 2, Pages: 139 – 157
- [8] Stuart Mill. Representative Government, 1861
- [9] Ludwig Von Mises. Bureaucracy. Printed with permission of Margit von Mises by Center for Futures Education, Cedar Falls, Iowa 1983.
- [10] Паєнкто Т. Теорії і концепції розвитку бюрократії: ретроспективний аналіз / Тетяна Паєнкто, Віктор Федосов // Ринок цінних паперів України. – 2016. – № 9–10. – С. 17–31.
- [11] Imperial examination. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Imperial_examination. (Accessed: 30.04.2023)
- [12] Кагановська Т.Є. Вплив бюрократії на організацію управлінської діяльності: історико—правовий аналіз. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія«ПРАВО». Випуск 28, 2019
- [13] Paul du Gay. In Praise of Bureaucracy Weber. Organization, 360 pages. Ethic, 2000

- [14] André Blais, Stéphane Dion. Are bureaucrats budget maximizers? The Niskanen model and its critics, 1990, pp. 655-674
- [15] Kojiro Miyahara. Alvin W. Gouldner: Studies on Bureaucracy and the New Class Project, 2000. 241-253 pages.
- [16] Alvin Toffler. The Adaptive Corporation First Edition. McGraw-Hill, First Edition January 1, 1984. 240 Pages
- [17] Worldwide Bureaucracy Indicators. URL: <https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0038132>. (Accessed: 30.04.2023)
- [18] Worldwide Bureaucracy Indicators Dashboard. URL: <https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2019/05/21/worldwide—bureaucracy—indicators—dashboard#2>. (Accessed: 30.04.2023)
- [19] World Bank Enterprise Surveys what businesses experience URL: <https://www.enterprisesurveys.org/en/about—us> (Accessed: 30.04.2023)
- [20] World Bank Enterprise Surveys what businesses experience. Regulations And Taxes. URL: <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/regulations—and—taxes> (Accessed: 30.04.2023)
- [21] The Worldwide Governance Indicators (WGI) project URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/> (Accessed: 30.04.2023)
- [22] Worldwide Governance Indicators URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports> (Accessed: 30.04.2023)
- [23] CHAPTER 1. About Doing Business, 2020. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/0be02f45—ade4—551d—a85d—986be83e77f0/content> (Accessed: 30.04.2023)
- [24] The World Bank. Business Ready (B—READY) URL: <https://www.worldbank.org/en/businessready> (Accessed: 30.04.2023)
- [25] The International Country Risk Guide (ICRG). URL: <https://www.prsgroup.com/explore—our—products/icrg/> (Accessed: 30.04.2023) [17]
- [26] Share of respondents in European Union member states describing the EU as bureaucratic in 2022. EU; European Commission (Eurobarometer). URL:

- <https://www.statista.com/statistics/1361979/euroscepticism—bureaucracy—opinion—poll—eu/> (Accessed: 30.04.2023)
- [27] Enterprise Surveys, The World Bank. Regulations and Taxes. URL: <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/regulations—and—taxes> (Accessed: 30.04.2023)
- [28] Emmanuel Martin. France's bureaucratic challenge. JULY 10, 2020. URL: <https://www.gisreportsonline.com/r/french—bureaucracy/> (Accessed: 30.04.2023)
- [29] 100 milliards : l'énorme charge administrative qui pèse sur la France № 236, 01 juillet 2022, l'équipe de la Fondation iFRAP. URL: [//www.ifrap.org/budget—et—fiscalite/100—milliards—lenorme—charge—administrative—qui—pese—sur—la—france](http://www.ifrap.org/budget—et—fiscalite/100—milliards—lenorme—charge—administrative—qui—pese—sur—la—france) (Accessed: 30.04.2023)
- [30] Michael Fitzpatrick. Benefits bureaucracy estimated to save French state billions in unpaid welfare, 21/10/2022. URL: <https://www.rfi.fr/en/france/20221021—benefits—bureaucracy—estimated—to—save—french—state—billions—in—unpaid—welfare> (Accessed: 30.04.2023)
- [31] Steven Beardsley. Germany's aging bureaucracy risks undermining ambitions, 02/21/2023. URL: <https://www.dw.com/en/germanys—aging—bureaucracy—risks—undermining—ambitions/a—64762054> (Accessed: 30.04.2023)
- [32] Public administrations in the EU Member States 2020 overview. URL: <https://op.europa.eu/en/publication—detail/—/publication/19b53fc6—19bb—11ec—b4fe—01aa75ed71a1/language—en> (Accessed: 30.04.2023)
- [33] The Federal Statistical Office, Compliance costs. URL: <https://www.destatis.de/EN/Themes/Government/Bureaucracy—Costs/compliance—costs/compliance—costs.html#49276> (Accessed: 30.04.2023)
- [34] Index of Economic Freedom, 2023 DATA. URL: <https://www.heritage.org/index/explore> (Accessed: 30.04.2023)
- [35] Antonio Cordella. E—government: towards thee—bureaucratic form? *Journal of Information Technology* (2007) 22, 265– 274
- [36] Special Report. E—Government actions targeting businesses. Commission's actions implemented, but availability of e—services still varies across the EU, 2022.

URL:https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_24/SR_e—Government_EN.pdf (Accessed: 30.04.2023)

[37] The Digital Economy and Society Index (DESI), European Commission. URL: <https://digital—strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi> (Accessed: 30.04.2023)

[38] E—Government Development Index (EGDI), The United Nations e—Government Knowledgebase URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en—us/About/Overview/—E—Government—Development—Index> (Accessed: 30.04.2023)

[39] E—Government Development Index, 2022. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/data—center> (Accessed: 30.04.2023)

[40] The Digital Economy and Society Index — Countries' performance in digitization. URL: <https://digital—strategy.ec.europa.eu/en/policies/countries—digitisation—performance> (Accessed: 30.04.2023)

[41] How Denmark became a global leader in digital government, 16 Feb 2023. URL: <https://queue—it.com/blog/government—digital—transformation—denmark/> (Accessed: 30.04.2023)

[42] eGovernment and digital public services, The European Commission. URL: <https://digital—strategy.ec.europa.eu/en/policies/egovernment> (Accessed: 30.04.2023)

[43] Miguel A. Porrúa, Florencia Baudino, Elena Faba. 8 lessons from Estonia's digital transformation for Latin America and the Caribbean, 20 December, 2022. URL: <https://blogs.iadb.org/administracion—publica/en/8—lessons—from—estonias—digital—transformation—for—latin—america—and—the—caribbean/> (Accessed: 30.04.2023)

[44] E—governance saves money and working hours, August 19, 2020. URL: <https://e—estonia.com/e—governance—saves—money—and—working—hours/> (Accessed: 30.04.2023)

[45] Estonia to share its e—governance know—how, March 19, 2019. URL: <https://e—estonia.com/global—digital—society—fund/> (Accessed: 30.04.2023)

[46] Дмитро Кривошиїв, Нуланд назвала корупцію та бюрократизацію "історичними демонами України", 2015. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/nuland—>

nazvala—korupciyu—pomilki—uryadu—i—byurokratizaciyu—istorichnimi—
demonami—ukrayini—187096_.html (Accessed: 30.04.2023)

[47] НАДС, Статистичні дані про склад державних службовців у період воєнного стану, 19 жовтня 2022. URL: <https://nads.gov.ua/news/statystychni—dani—pro—sklad—derzhavnykh—sluzhbovtsiv—u—period—voiennoho—stanu6> (Accessed: 30.04.2023)

[48] Видатки держави за функціями. URL: <http://old.cost.ua/budget/expenditure/> (Accessed: 30.04.2023)

[49] Enterprise Surveys, The World Bank. Corruption. URL: <https://www.enterprisesurveys.org/en/data/exploretopics/corruption> (Accessed: 30.04.2023)

[50] The Worldwide Governance Indicators. URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/downloadFile?fileName=wgidataset.xlsx> (Accessed: 30.04.2023)

[51] Зоряна Кучерява, Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні. Міністерство юстиції. URL: [//minjust.gov.ua/m/str_13958](https://minjust.gov.ua/m/str_13958) (Accessed: 30.04.2023)

[52] Реформа державного управління, Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne—vryaduvannya/reforma—derzhavnogo—upravlinnya> (Accessed: 30.04.2023)

[53] Перелік послуг «ДІЯ». URL: <https://diia.gov.ua/services> (Accessed: 30.04.2023)

[54] Мстислав Банік, Які цифрові послуги доступні для підприємців у Дії. Економічна правда, 2 березня 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/2/697617/> (Accessed: 30.04.2023)

[55] Ігор Бурдига, "Дія" на експорт?. Медіакомпанія DW 27.03.2023. URL: <https://www.dw.com/uk/dia—na—eksport—ukrainskim—mobilnim—dodatkom—pocali—cikavitisa—za—kordonom/a—65102429> (Accessed: 30.04.2023)

[56] PROZORRO. URL: <https://prozorro.gov.ua/about> (Accessed: 30.04.2023)

Короткий звіт подібності

Ім'я користувача:
Економічної теорії Журба Тетяна

ID перевірки:
1015128431

Дата перевірки:
17.05.2023 12:03:21 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
06.06.2023 16:36:16 EEST

ID користувача:
100005720

Назва документа: Рабошук С.Я. Аналіз впливу бюрократичної системи на економічний розвиток

Кількість сторінок: 56 Кількість слів: 12055 Кількість символів: 93200 Розмір файлу: 158.89 KB ID файлу: 1014810114

3.04% Схожість

Найбільша схожість: 0.51% з Інтернет-джерелом (https://monetary-policy-debates.bank.gov.ua/admin_uploads/article/...)

2.34% Джерела з Інтернету 327 Сторінка 58

2.46% Джерела з Бібліотеки 542 Сторінка 60

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел